

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Kateřina Brázdilová

Trestní příkaz

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Trestní příkaz vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 106 724 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 10. 3. 2022

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Trestní příkaz a současná právní úprava	8
1.1. Obecně o trestním příkazu	8
1.2. Podmínky pro vydání trestního příkazu	9
1.3. Náležitosti trestního příkazu	12
1.4. Ukládání trestů trestním příkazem	13
1.5. Trestní příkaz a jeho uplatnění v řízení proti právnickým osobám	17
1.6. Trestní příkaz v řízení proti mladistvým.....	19
2. Trestní příkaz a základní zásady trestního řízení	21
2.1. Zásada zajištění práva na obhajobu	21
2.2. Zásada rychlosti řízení	22
2.3. Zásada veřejnosti	23
2.4. Zásada ústnosti a bezprostřednosti.....	24
2.5. Zásada presumpce nevinny	24
2.6. Zásada materiální pravdy	25
2.7. Zásada zajištění práv poškozeného	25
3. Obrana proti trestnímu příkazu	27
3.1. Odpor proti trestnímu příkazu.....	27
3.2. Obrana poškozeného	33
4. Trestní příkaz a jiné odklony v trestním řízení	38
5. Trestní příkaz a jeho užití v justiční praxi	41
Závěr	45

Abstrakt	48
Abstract.....	49
Seznam klíčových slov	50
Zdroje.....	51

Seznam použitých zkratk

Ústava ČR

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16.12.1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

trestní zákoník

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

trestní řád

zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon o soudnictví ve věcech mládeže

zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

zákon o soudech a soudcích

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Trestní příkaz patří mezi nejčastěji používaný zvláštní způsob trestního řízení. Mnoho lidí se s ním může setkat, aniž by věděli, že takové rozhodnutí může mít povahu odsuzujícího rozsudku. Může jej vydat samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení, a to tehdy, pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Nejtypičtějšími a nejčastějšími případy je vydání příkazu při dopravních nehodách nebo při neplnění vyživovací povinnosti rodiče vůči dítěti.

Jelikož se jedná o zkrácené a písemné řízení, může se zde objevit celá řada pochybností, na které bych ve své diplomové práci chtěla poukázat. Mým cílem je nejen obecně shrnout aktuální právní úpravu trestního příkazu, která se již postupem času důsledkem novelizací nepatrně změnila, ale také upozornit na její problematické body a zamyslet se nad možnými vhodnými východisky. K tomuto účelu použiju metodu popisnou, jazykovou, srovnávací a v neposlední řadě také využiju dotazník. Jako zdroje mi poslouží nejen odborná literatura a odborné články, ale především judikatura.

Práce se skládá z celkem pěti kapitol. V kapitole první bych nejprve obecně rozebrala trestní příkaz v současné právní úpravě, řešila podmínky pro jeho vydání a jeho náležitosti, jelikož se v dnešní době ještě stále objevuje spousta případů, kdy trestní příkaz tyto zákonné podmínky pro vydání nesplňuje. Dále v této kapitole rozeberu možnosti ukládání trestů trestním příkazem s důrazem nad úvahami o znovuzavedení ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody, který sice již mnoho let nelze trestním příkazem uložit, ale vášnivou diskuzi vyvolává dodnes. S ukládanými tresty souvisí také problematika vydávání trestního příkazu v řízení proti právnickým osobám, které se budu věnovat taktéž v první kapitole této práce. V řízení proti právnickým osobám musí soudci v souvislosti s trestním příkazem zohledňovat ještě poněkud omezenější speciální výčet druhů trestů a také zde se v praxi při jejich ukládání často chybovalo. V neposlední řadě se v první kapitole zmíním o uplatňování trestního příkazu v řízení proti mladistvým.

Ve druhé kapitole budou mým výzkumným cílem základní zásady trestního řízení a jejich dodržování či omezování v souvislosti s vydáním trestního příkazu. Trestní příkaz je a vždy bude v rozporu s některými základními zásadami trestního řízení. V kapitole proto upozorním na některé vybrané zásady, které dle mého názoru stojí za zmínku, jako například zásada veřejnosti, zásada ústnosti a bezprostřednosti, které jsou v souvislosti s trestním příkazem potlačovány, a to na úkor zásady hospodárnosti a zásady rychlosti.

Potlačených zásad se ovšem mohou osoby domoci tím, že se proti trestnímu příkazu budou bránit podáním odporu, který budu následně rozebírat v kapitole třetí. Po podání odporu se totiž celý příkaz ruší a nařizuje se hlavní líčení. Tuto obranu proti trestnímu příkazu rozeberu jak z pohledu obviněného, tak z pohledu poškozeného, který je zde ve svých právech více omezen. Zde se také zamyslím nad možnostmi, jak a zda vůbec lze postavení poškozeného zlepšit.

Jako další problematický aspekt, kterému se chci v této kapitole věnovat, je neuplatnění zásady zákazu reformatio in peius (neboli zákaz změny k horšímu), kdy může po podání odporu během hlavního líčení dojít k uložení přísnějšího trestu, než který byl stanoven trestním příkazem. Většina obviněných, kterým je trestní příkaz doručen, si ani neuvědomují závažnost takového rozhodnutí, neboť trestní příkaz neobsahuje odůvodnění a obviněný tedy nemá dostatečné informace, které by v řízení před soudem měl. Současně zde také rozeberu možnost zavedení devolutivního účinku po podání odporu.

Na závěr bych ve čtvrté kapitole srovnala trestní příkaz s jinými současnými odklony v trestním řízení a v kapitole páté bych následně statisticky shrnula použití trestního příkazu v justiční praxi, kde mimo jiné poukážu na, dle mého názoru, v praxi nejčastěji vyskytující se problémy týkající se trestního příkazu, jako například jeho doručování do vlastních rukou či jeho nepochopení ze strany laické veřejnosti s odkazem na z toho vznikající následky.

1. Trestní příkaz a současná právní úprava

1.1. Obecně o trestním příkazu

Trestní příkaz je jednou z forem rozhodnutí podle trestního řádu. Jedná se o procesněprávní institut, který byl do naší právní úpravy zaveden již zákonem č. 150/1969 Sb., o přečinech. Počátkem devadesátých let minulého století byl zákonem č. 178/1990 Sb., kterým se měnil a doplňoval trestní řád, zrušen. Zanedlouho (po necelých čtyřech letech) se však tento institut do našeho právního řádu opět vrátil a nyní jej můžeme najít v § 314e – 314g trestního řádu. Systematicky byla právní úprava trestního příkazu zařazena do hlavy dvacáté, která je označena jako „Zvláštní způsoby řízení“, konkrétně do pátého oddílu, nazvaném „Řízení před samosoudcem“. Kromě toho, že je trestní příkaz jednou z forem rozhodnutí, jej můžeme podřadit mezi zvláštní způsoby řízení a současně také mezi odklony v širším slova smyslu.

Podstata tohoto institutu spočívá v rozhodování samosoudce v případech, které jsou méně složité a nevyžadují projednání věci v hlavním líčení. Samosoudce zde rozhoduje bez provedení důkazů pouze na základě spisu.¹ Rozhodnutí formou trestního příkazu je fakultativní a na jeho vydání tedy není právní nárok.² Strany proto ani nevytváří žádnou součinnost nebo jakékoliv úsilí, aby mohlo být rozhodnuto právě trestním příkazem. Jeho hlavním účelem je především vyřídit věc zrychleně a zjednodušeně v souladu se zásadou rychlosti. Zároveň musí zůstat na paměti i ostatní zásady trestního řízení, které by rozhodně neměly být na úkor zásady rychlosti opomíjeny či porušovány. Mezi nejvíce oslabené zásady patří zejména zásada bezprostřednosti a ústnosti a zásada veřejnosti.³

Trestním příkazem může být trestní řízení ukončeno, pokud se obviněný nijak nebrání a nepodá tzv. odpor. Obviněný v takovém případě uděluje mlčky souhlas k tomu, aby bylo ve věci rozhodnuto bez veřejného a ústního projednání před soudem. Trestní příkaz tak nabývá účinků odsuzujícího rozsudku.

Institut trestního příkazu je českou justicí hojně využíván, o čemž jasně hovoří statistické údaje.⁴ Trestním příkazem se na okresních soudech vyřizuje více jak polovina trestných činů. Z počátku zvláštní a nestandardní způsob řízení se tak v průběhu let stal nepostradatelným a převažujícím. Otázkou je, zda je současný způsob vyřizování v pořádku. Podle názoru Jelínka

---

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Komentář*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 1184-1188 (§ 314e).

² JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 9.

³ Základním zásadám trestního řízení v souvislosti s trestním příkazem se více věnují v kapitole třetí.

⁴ Výroční statistické zprávy z let 2016-2020 [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.

není takový způsob žádoucí, a to již proto, že důkazy nejsou provedeny za přítomnosti a kontroly veřejnosti v řízení před soudem.⁵ Současně poukazuje na to, že je při rozhodování věci trestním příkazem oslabeno právo obviněného na obhajobu a není dodatečně dbáno zájmů poškozeného. Obviněný sice může podat proti trestnímu příkazu odpor, avšak v takovém případě musí být aktivní. V případě, že obviněný zůstane pasivní, nemůže se domoci řádného procesu.

1.2. Podmínky pro vydání trestního příkazu

Podle § 314e odst. 1 trestního řádu může samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i v řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. Trestní příkaz může být vydán i poté, co bylo nařízeno hlavní líčení, pokud ještě nebylo zahájeno.

Je ale v praxi našich soudů rozhodovat trestním příkazem skutečně jen tehdy, pokud je stav prokázán opatřenými důkazy? Pokud se koná zkrácené přípravné řízení, je podkladem pro rozhodování zpravidla jen výslech podezřelého. Ve standardním vyšetřování bývá obdobně zpravidla jediným důkazem protokol o výslechu obviněného.⁶ V obou případech jsou tedy ve spisu obsaženy převážně informace zachycené v úředních záznamech. Takové materiály ale nemají povahu důkazu. Soudce zde rozhoduje sám tzv. „od stolu“, přičemž žádné důkazy neprovádí a nemůže je tak hodnotit, ani žádným způsobem prověřovat. Samosoudce ale nezřídka dochází k závěru, že skutkový stav je opatřenými důkazy spolehlivě prokázán a odkazuje především na úřední záznamy o podaných vysvětleních osob. Podle komentáře k trestnímu řádu od Šámala a kol. ale není nedostatek formy obvyklé jinak ve vyšetřování při jejich opatřování překážkou, jestliže z nich lze spolehlivě prokázat skutkový stav. Podkladem pro skutková zjištění tedy mohou být i úřední záznamy o podaných vysvětleních, odborná vyjádření, znalecké posudky apod.⁷ To podle něj vyplývá ze zcela jiného pojetí dokazování po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb., jelikož i protokoly sepsané před zahájením trestního stíhání či úřední záznamy jsou za určitých okolností nadále považovány za důkazy. Soudci z již zmíněného komentáře zpravidla vycházejí a vydávají tak v praxi trestní příkazy i tehdy, kdy se opírají o protokoly a úřední záznamy.

---

⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 10.

⁶ VANTUCH Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2. vydání, 2019, s. 1071-1076.

⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 – 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3574.

De lege ferenda proto například Vantuch již v roce 2013 navrhoval, aby ustanovení § 314e odst. 1 trestního řádu bylo formulováno takto: „Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy nebo záznamy (informacemi) zachycenými v úředních záznamech a protokolech o úkonech. A to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.“⁸ Na jeho návrh později v roce 2015 poukázal i Jelínek, který s návrhem souhlasil a považoval jej za správný.⁹

Podle mého názoru by taková novela výše zmíněného ustanovení trestního řádu byla zapotřebí, a to především v souvislosti se zásadou nullum crimen sine lege scripta. I když se samosoudci v již zavedené rozhodovací praxi delší dobu řídí výkladem komentáře trestního řádu od Šámala, který jim v podstatě povoluje používat jako důkazní materiály i protokoly a záznamy, bylo by vhodné, aby ustanovení § 314e odst. 1 trestního řádu bylo v tomto ohledu konkrétní. Současný stav je totiž nevyhovující z pohledu zásady nullum crimen sine lege scripta, ze které vyplývá, že pramenem trestního práva může být pouze právo psané, které je obsažené v zákonech, resp. mezinárodních smlouvách.

Za zmínku stojí také zásada nullum crimen sine lege stricta, dle které nesmí být použita analogie v neprospěch pachatele. To však platí pouze v právu hmotném. V oblasti trestního práva procesního je použití analogie v podstatě přípustné, pokud není analogie vyloučena povahou konkrétního ustanovení trestního řádu. I když by se tedy mohlo na první pohled zdát, že samosoudci rozhodují trestním příkazem analogicky v neprospěch pachatele jen na základě úředních záznamů a protokolů, namísto důkazů, je podle mého názoru tato analogie v trestním právu procesním přípustná.

Ustanovení § 314e dále v odst. 7 trestního řádu taxativně stanoví, ve kterých případech je vydání trestního příkazu vyloučeno. Trestní příkaz nelze vydat v řízení proti osobě, jejíž svéprávnost je omezena, jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření, jestliže má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem. Zároveň nesmíme zapomenout na § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, dle kterého nelze trestní příkaz vydat v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku.

Co se týče nemožnosti uložení ochranného opatření, již dříve bylo navrhováno, aby toto ukládání trestním příkazem umožněno bylo, a to konkrétně uložení ambulantního ochranného

---

⁸ VANTUCH, Pavel. Trestní příkaz, podmínky pro jeho vydání a možnosti obhajoby. *Trestní právo*, 2013, roč. 17, č. 7-8, s. 13.

⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 15.

lčení. V současné právní úpravě, pokud obžaloba státního zástupce obsahuje návrh na uložení ochranného opatření a soudce by chtěl rozhodnout trestním příkazem, musel by počkat, až trestní příkaz nabude právní moci a teprve poté nařídít veřejné zasedání k rozhodnutí o ochranném opatření. Podle Jelínka by změna právní úpravy tomuto zdlouhavému procesu pomohla.¹⁰ Naopak Šelleng nepovažuje umožnění trestním příkazem rozhodnout o uložení ambulantního ochranného léčení za vhodné. Soud by se podle něj měl v případě uložení tohoto ochranného opatření bezprostředně v hlavním líčení seznámit s osobou pachatele a blíže zkoumat jeho charakterové vlastnosti a okolnosti vedoucí k jednání v duševní poruše. Současně upozorňuje na to, že ambulantní forma ochranného léčení může být později přeměněna v ústavní formu či dokonce v zabezpečovací detenci, přičemž důvodem, proč by takto bylo postupováno, by v některých případech mohlo být i nedostatečné vyhodnocení osoby pachatele v důsledku rozhodování trestním příkazem.¹¹ Ochranné léčení představuje zásah do osobní svobody osoby, které je opatření uloženo. Takové ochranné léčení by podle mého názoru nemělo být zlehčováno, a to ani tehdy, pokud je uloženo pouze v ambulantní formě, jelikož se i tak jedná o poměrně závažný zásah pro osobu, která je povinna se podrobit určitému léčebnému režimu. Vzhledem k tomu, že ochranné léčení trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, a zároveň i s hledem na možnost přeměny ochranných léčení, je podle mého názoru stávající právní úprava nastavená správně. Rozhodovat o takovém závažném zásahu trestním příkazem by jistě nebylo žádoucí.

V minulosti se již objevil případ, kdy samosoudce Okresního soudu Plzeň-jih trestním příkazem rozhodl o uložení ochranného léčení v ambulantní formě.¹² Jednalo se o případ, kdy byl obviněný uznán vinným ze spáchání přečinů podle § 192 odst. 1 a § 193 odst. 1 trestního zákoníku (trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií a trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie). Obviněnému byl jednak uložen trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu a jednak právě již zmíněné ochranné sexuologické léčení v ambulantní formě, na které obviněný skutečně začal docházet. Soud tak porušil ustanovení § 314e odst. 7 písm. b) trestního řádu. Jelikož ale trestní příkaz nebyl napaden odporem, nabyl právní moci a tím se uzavřela i možnost nápravy v dalším řízení. Ministr spravedlnosti proto podal ve prospěch obviněného stížnost pro porušení zákona, kterou se domáhal pouze zrušení

---

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 15.

¹¹ ŠELLENG, Dalibor. Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 5, s. 18.

¹² Trestní příkaz Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 16.10.2012, sp. zn. 2 T 169/2012.

výroku o uložení trestu, nikoli o vině.¹³ Nejvyšší soud následně ve svém rozhodnutí¹⁴ vyslovil, že byl porušen zákon v neprospěch obviněného a zrušil trestní příkaz v celém rozsahu. Jelikož již v obžalobě navrhl státní zástupce mimo jiné, aby soud uložil obviněnému ambulantní formu ochranného léčení a mělo být o takovém opatření v trestní věci rozhodováno, bylo vydání trestního příkazu vyloučeno.

1.3. Náležitosti trestního příkazu

Trestní příkaz musí obsahovat všechny náležitosti uvedené v § 314f trestního řádu. Náležitosti se velmi podobají náležitostem rozsudku. Můžeme je rozdělit do tří částí, a to na úvodní část, výrokovou část a poučení. Úvodní část trestního příkazu musí obsahovat označení soudu, který trestní příkaz vydal, den a místo vydání trestního příkazu a označení obviněného. Na rozdíl od § 120 trestního řádu, který upravuje náležitosti rozsudku, chybí u trestního příkazu povinnost uvést jméno a příjmení samosoudce, který jej vydal. V praxi ale ve většině případů uvedené jméno a příjmení samosoudce v trestním příkazu nalezneme, což je podle mého názoru určitě správné, neboť si tak osoba, které je trestní příkaz doručen, může ověřit (ne)podjatost soudce. S ohledem na zásadu nezávislosti a nestrannosti soudce by tak bylo vhodné, aby se tato povinnost v případě vydávání trestního příkazu uzákonila, a to i přesto, že samosoudci své jméno v trestních příkazech běžně uvádějí.

Výroková část trestního příkazu obsahuje jednak výrok o vině, výrok o trestu, a současně, pokud byl řádně uplatněn nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, i tento výrok. Pokud trestní příkaz obsahuje výrok o náhradě škody, aniž byl poškozeným takový nárok na její náhradu řádně uplatněn, je takový postup v rozporu se zákonem. V takovém případě je dle judikatury možno v řízení o stížnosti pro porušení zákona zrušit toliko výrok o náhradě škody, aniž by bylo nutno zrušit celý trestní příkaz.¹⁵ Stejný závěr by se podle mého názoru dal použít i na výroky o náhradě nemajetkové újmy v penězích i na vydání bezdůvodného obohacení, jelikož zde došlo novelou v roce 2011¹⁶ ke změně ustanovení § 314f odst. 1 písm. e) trestního řádu. Zákonodárce rozšířil ustanovení, které obsahovalo uplatnění náhradu škody, i o nemajetkovou újmu a bezdůvodné obohacení. Cílem novely bylo komplexně v trestním řádu umožnit, aby o náhradě nemajetkové újmy,

---

¹³ Ministerstvo spravedlnosti České republiky – stížnost pro porušení zákona ze dne 28. 2. 2013, č. j. 28/2013-OD-SPZ.

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 7 Tz 9/2013.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002, výrok II.

¹⁶ Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

shodně jako o náhradě majetkové škody, mohlo být rozhodnuto již v průběhu trestního řízení a aby předmětem adhezního řízení mohly rovněž nároky poškozeného vyplývající z toho, že se trestným činem na jeho úkor pachatel bezdůvodně obohatil.¹⁷ Touto novelou tak došlo k posílení práv poškozených. Současně novela odstranila dlouhodobě pocíťovaný deficit právní úpravy.

Třetí část trestního příkazu obsahuje poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení. Toto výslovné upozornění vzdání se práva na projednání věci v hlavním líčení, a tím i práva na řádný a spravedlivý proces, je podle Rady Evropy v souladu s ústavními principy ochrany lidských. Právu na odpor se blíže věnuji ve čtvrté kapitole této práce.

Co se týče doručování trestního příkazu, je doručován obviněnému (do vlastních rukou dle § 64 trestního řádu), státnímu zástupci, eventuálně poškozenému (pokud uplatnil řádně svůj nárok). Pokud má obviněný obhájce, doručí se trestní příkaz též jemu. Doručením trestního příkazu obviněnému nastávají účinky spojené s vyhlášením rozsudku. Trestní příkaz se zpravidla vyhotovuje s využitím standardizovaného tiskopisu a jeho obsah se oznamuje zásadně doručením jeho opisu. Podle rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci například doručením faxové kopie žádné účinky nenastávají, a to ani tehdy, je-li doručena dožádaným soudem a obviněný podpisem potvrdí její převzetí.¹⁸

Také by se nemělo zapomínat na povinnost vyhotovit a doručit obviněnému i písemný překlad takového trestního příkazu podle § 28 odst. 1, 2 trestního řádu. V takovém případě počíná lhůta k podání odporu běžet až ode dne doručení takového předkladu.¹⁹

V neposlední řadě je třeba zmínit, že od 1. 10. 2020 byl zákonnou novelou č. 333/2020 Sb., k § 314f přidán třetí odstavce, který povoluje samosoudci opravit v trestním příkaze písařské chyby i zjevné nesprávnosti, a to kdykoliv i bez návrhu. Za tím účelem se přiměřeně použijí ustanovení § 131 a 133 trestního řádu. Odpadá tak již neplatná starší judikatura, která říkala, že vyhotovení trestního příkazu opravit nelze dle § 131 trestního řádu per analogiam.²⁰

1.4. Ukládání trestů trestním příkazem

Trestním příkazem lze uložit deset druhů trestů, přičemž všechny z nich řadíme mezi tresty alternativní. Jedná se o:

---

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb., zvláštní část, k čl. I.

¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 5. 1996, sp. zn. 1 To 65/96.

¹⁹ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*, 7. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 448.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. 5. 1978, sp. zn. 1 Tz 18/78.

trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
trest domácího vězení do jednoho roku,
trest obecně prospěšných prací,
trest zákazu činnosti do pěti let,
trest zákazu držení a chovu zvířat,
peněžitý trest,
trest propadnutí věci,
vyhoštění do pěti let,
zákaz pobytu do pěti let,
trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce taktéž do pěti let.²¹

Tento taxativní výčet trestů platí pouze pro ukládání trestů fyzickým osobám. U právnických osob upravuje ukládání druhů trestů nový § 37a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Toto ustanovení zákona bylo přijato novelou č. 333/2020 Sb. a jedná se o ustanovení *lex specialis* vůči § 314e odst. 2 trestního řádu. Použití ustanovení § 314e odst. 2 trestního řádu je tak u právnických osob vyloučeno.

Od roku 2002²² již není možné, aby byl trestním příkazem uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, ale pouze trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu. K vyloučení možnosti ukládat trestním příkazem trest odnětí svobody pomohlo i doporučení č. R(87)18 Výboru ministrů²³, které doporučuje vyloučit možnost uložit trestním příkazem trest odnětí svobody. Podle naší právní úpravy ale stále může být takový podmíněný trest přeměněn na nepodmíněný. Stejný případ může nastat i u trestu obecně prospěšných prací, domácího vězení a peněžitého trestu.

Omezení ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody považují beze sporu za správný. Stejně jako Jamborová zastávám názor, že trest odnětí svobody je natolik závažný, že je žádoucí, aby uložení takového trestu vždy předcházelo plné trestní řízení s uplatněním všech zásad trestního řízení zajišťujících práva osoby, proti níž se řízení vede.²⁴ Původně jsem se však zamýšlela i nad možností krátkodobých nepodmíněných trestů, například v délce trvání jednoho týdne. V současné době je totiž trestním příkazem nejvíce ukládán trest odnětí svobody

---

²¹ § 314e odst. 2 trestního řádu.

²² Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²³ Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (87) 18 týkající se zjednodušení trestního řízení ze dne 17. září 1987.

²⁴ JAMBOROVÁ, Lenka. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. In: KOTÁSEK Josef a kol. (eds.). *Dny práva 2012 – část. VII. – Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1463-1474.

s podmíněným odkladem jeho výkonu. Tyto tzv. „podmínky“ se pak ale dále řetězí a do trestního řízení se nám vrací stále stejní pachatelé, kterým je pak v mnoha případech tento podmíněný trest odnětí svobody přeměněn na trest nepodmíněný. Proto by stálo za úvahu, zda by nebylo účinnější umožnit trestním příkazem uložit i nepodmíněný trest odnětí svobody a to například jen v délce pár dní, kdy by takový trest možná z pohledu účelu trestního řízení znamenal větší předcházení a zamezování trestné činnosti. Otázkou ovšem zůstává, kolik takových trestních příkazů by přežilo, kdy podle mého názoru by proti takovému trestnímu příkazu byl prakticky vždy podán odpor a tím pádem by účelnost tohoto institutu byla výrazně oslabena. Proto jsem nakonec dospěla k závěru, že ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody trestním příkazem není vhodné.

Trest domácího vězení, stejně jako trest obecně prospěšných prací, může být uložen pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka. Vyžádání zprávy vede podle zkušeností některých soudů k tomu, že tresty budou řádně vykonávány, resp. že nebudou přeměněny na trest odnětí svobody. Tato zpráva musí obsahovat možnosti výkonu takového trestu, stanovisko obviněného k uložení tohoto druhu trestu a u obecně prospěšných prací zde nesmí chybět ani zjištění o zdravotní způsobilosti obviněného. Od doby, kdy je uložení těchto sankcí spojeno s povinností vyžádat si zprávu Probační a mediační služby (tj. od roku 2010 u obecně prospěšných prací a od roku 2013 u domácího vězení), je zaznamenán výrazný pokles ukládání těchto sankcí.²⁵ Tento pokles naopak nastartoval růst ukládání trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem. Před rokem 2010 se podíl uložených trestů odnětí svobody trestním příkazem pohyboval kolem 65 %. V následujících letech však začal stoupat o deset procent a v roce 2013 byl podíl dokonce 82 %. Je tedy zřejmé, že samosoudci většinou rozhodují trestním příkazem tak, aby si nemuseli stanovisko probačního úředníka vyžadovat. Takovou praxi soudů označil za nesprávnou i Nejvyšší soud v trestním kolegiu ze dne 12. února 2014,²⁶ podle kterého je třeba zajistit ve vhodných případech vyžádání zprávy Probační a mediační služby obsahující stanovisko obviněného ihned nebo v krátké době po podání návrhu na potrestání (obžaloby) tak, aby po jeho doručení bylo možno využít trestního příkazu. To se jeví být hospodárnější než provedení hlavního líčení.

Trest domácího vězení ukládán trestním příkazem je na rozdíl od trestu obecně prospěšných prací omezen na maximální délku trvání jednoho roku. I tak se podle mého názoru jedná o poměrně dlouhou dobu, neboť u odsouzených se mohou začít projevovat psychické

---

²⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. Sankční politika v kontextu vybraných zásad trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 11-12, s. 251.

²⁶ Trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012, 1. K praxi soudů, bod C.

problémy i po pár měsících výkonu trestu domácího vězení. Proto by samosoudce měl při ukládání tohoto trestu trestním příkazem dbát zvýšené pozornosti a zavedení povinnosti vyžádat si zprávu probačního úředníka bylo určitě důležitým a správným krokem.

Obecně prospěšné práce lze uložit bez zvláštního omezení pro trestní příkaz. Platí zde tedy stejná kritéria jako při ukládání trestu rozsudkem obsažená v § 62 trestního zákoníku.

Pokud je trestním příkazem uložen peněžitý trest, nesmí dvojnásobek počtu denních sazeb ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody a náhradním trestem odnětí svobody za trest domácího vězení přesahovat jeden rok.²⁷ Ve zbytku trestní řád ukládání peněžitého trestu trestním příkazem nikterak neomezuje. Počet a výše denních sazeb se tak ukládá v souladu s § 68 trestního zákoníku.

Z logiky věci není možné, aby samosoudce trestním příkazem uložil trest propadnutí majetku, ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání a ztrátu vojenské hodnosti, jelikož tyto druhy trestů se ukládají pouze za spáchání zvláště závažných zločinů, případně v souvislosti s nepodmíněným trestem odnětí svobody za trestný čin spáchaný ze zvláště zavrženíhodné pohnutky.

Kromě ukládání trestů lze trestním příkazem „nově“ od října 2020²⁸ upustit od potrestání, podmíněně upustit od potrestání s dohledem nebo upustit od uložení souhrnného trestu, a to i v případě, že byl předchozí trest uložen rozsudkem.²⁹ Slovo „nově“ není ale úplně výstižné, jelikož již před touto novelizací trestního řádu samosoudci výjimečně v několika málo případech trestním příkazem například o upuštění od potrestání pravomocně rozhodovali, i když z právní úpravy nebylo úplně jasné, jestli takto rozhodnout lze.

Co se týče upuštění od potrestání trestním příkazem, případně upuštění od potrestání s dohledem, jedná se podle mého názoru o velmi vítanou změnu. Pokud může samosoudce vyslovit vinu a uložit trest pouze na základě spisu, aniž by musel nařídít hlavní líčení, pak nevidím důvod, proč by v takovém případě nemohl od potrestání upustit a vyslovit pouze vinu. Tato možnost beze sporu přispěla i ke zrychlení daných trestních řízení. Pokud by před novelou samosoudce shledal v daném případě důvody pro upuštění od potrestání a současně by byl skutkový stav podle spisu spolehlivě prokázán, musel soudce správně nařizovat hlavní líčení, což bylo časově zdlouhavé a současně i více nákladné.

---

²⁷ § 314e odst. 5 trestního řádu

²⁸ Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁹ § 314e odst. 6 trestního řádu.

1.5. Trestní příkaz a jeho uplatnění v řízení proti právnickým osobám

Jak již bylo zmíněno výše, u právnických osob upravuje ukládání druhů trestů trestním příkazem nový § 37a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Toto speciální ustanovení obsahuje taxativní výčet sedmi druhů trestů. Jedná se o:

- a) peněžitý trest,
- b) trest propadnutí věci,
- c) trest zákazu činnosti do pěti let,
- d) trest zákazu držení a chovu zvířat do pěti let,
- e) trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži do pěti let,
- f) trest zákazu přijímání dotací a subvencí do pěti let,
- g) trest uveřejnění rozsudku.

Trestním příkazem lze tedy právnické osobě uložit všechny druhy trestů podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, kromě trestu zrušení právnické osoby a propadnutí majetku. Trest propadnutí majetku může být uložen pouze za zvlášť závažný zločin, a tudíž je jeho využití u trestního příkazu nereálné. Co se týče trestu zrušení právnické osoby, ten může být uložen, pokud činnost právnické osoby spočívala zcela nebo převážně v páchání trestného činu nebo trestných činů. Trest zrušení právnické osoby se považuje za nejpřísnější trest, který lze právnické osobě uložit, neboť po jeho uložení právnická osoba jako subjekt práva zaniká. Z tohoto důvodu považují za žádoucí, aby před uložením takového trestu vždy proběhlo hlavní líčení.

Nové ustanovení § 37a bylo přijato za tím účelem, aby předcházelo pochybením při ukládání sankcí v řízení vedených proti právnickým osobám. Těch se soudy dopouštěly především v ukládání trestu zákazu činnosti trestním příkazem v délce deseti let, ačkoli právní úprava trestního příkazu připouštěla maximální výměru pět let. Takové chybné rozhodnutí vydal například Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou³⁰ nebo Obvodní soud pro Prahu 10.³¹

Trest zákazu činnosti ukládaný fyzickým osobám podle § 73 trestního zákoníku může být uložen v maximální možné délce deseti let. Trestním příkazem byla proto míra ukládání takového trestu stanovena na polovinu, tj. pět let. V praxi tak vznikly pochybnosti, zda tomu má být u právnických osob stejně. Vzhledem k tomu, že § 20 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob umožňuje uložit trest zákazu činnosti v délce až dvaceti let, některé soudy

---

³⁰ Rozhodnutí Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. 3 T 174/2015.

³¹ Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 T 7/2014.

chybně dovozovaly, že mohou trestním příkazem ukládat sankci taktéž v polovině trestní sazby a tím pádem ukládaly tresty vyšší, než bylo stanoveno v § 314e odst. 2 trestního řádu.

Současná právní úprava v podobě nového § 37a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob tak vyřešila problematické ukládání sankcí, kdy stanovila, že trest zákazu činnosti, stejně jako trest zákazu držení a chovu zvířat, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, či zákazu přijímání dotací a subvencí, může být uložen právnické osobě v délce maximálně pěti let. Domnívám se, že zachování maximální možné výměry stejné jako u fyzických osob bylo správné, i přesto, že právnická osoba může svou trestnou činností zasáhnout mnohem větší okruh osob než činnost osoby fyzické a tím pádem má závažnější dopady pro společnost.³² Stejný názor zastává ve svém článku i Tibitanzlová³³, podle které může mít ukládání tohoto trestu v horní polovině trestní sazby bez jakéhokoli dalšího zohlednění důsledků samo o sobě pro právnické osoby likvidační dopad. Ty totiž v podstatě musejí změnit předmět svojí činnosti, aby přežily.

Někdy se může stát, že je trest zákazu činnosti ukládán trestním příkazem špatně, když samosoudce v trestním příkazu konkrétně nespecifikuje obsah a rozsah zakazované činnosti. Tak tomu bylo například v trestním příkazu, který vydal Okresní soud v Hradci Králové.³⁴ Takový trest zákazu činnosti se dá de facto považovat za trest zrušení právnické osoby, který ovšem trestním příkazem uložit nelze.

Co se týče trestu uveřejnění rozsudku, již před novelou z října roku 2020 tento druh trestu samosoudci trestním příkazem ukládaly, ačkoliv se jednalo o trest, který správně nebylo možné trestním příkazem dle § 314e odst. 2 trestního řádu uložit. Takové chybné rozhodnutí v minulosti vydal například Obvodní soud pro Prahu 1³⁵ nebo Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou.³⁶ Praxe soudů tak byla přijatým novým ustanovením § 37a v podstatě schválena a připuštěna. Pokud se podíváme na formulaci zakotvení trestu odsuzujícího „rozsudku“ místo „trestního příkazu“, tak zde se podle mého názoru nejedná o žádný velký problém, jelikož trestní příkaz má podle § 314e odst. 8 trestního řádu povahu odsuzujícího rozsudku.

Jako další nové tresty, které lze „legálně“ od konce roku 2020 trestním příkazem právnickým osobám ukládat, je trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné

---

³² FOREJT, Petr a kol. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 1. vydání, Praha: Linde, 2012, str. 190.

³³ TIBITANZLOVÁ, Alena. Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 10, s. 32.

³⁴ Trestní příkaz Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 1 T 49/2019, který byl zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 5 Tz 31/2020.

³⁵ Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 3 T 19/2013.

³⁶ Rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. 2 T 131/2014.

soutěži do pěti let a trest zákazu přijímání dotací a subvencí do pěti let. Úvahy nad zavedením těchto sankcí k výčtu trestů ukládaných trestním příkazem zde byly například již v roce 2015, kdy tak navrhoval Jelínek.³⁷ Tyto tresty jsou v podstatě speciálním případem trestu zákazu činnosti, proto se zdá být logické, aby bylo trestním příkazem možné uložit i tyto druhy sankcí. Ukládat tyto tresty trestním příkazem u právnických osob bylo sice již dříve možné, a to v souladu s ustanovením § 1 odst. 2 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, avšak nebyla zde omezená jejich výměra, neboť obecná právní úprava trestního příkazu v trestním řádu ve svém výčtu neupravovala trest zákazu plnění veřejných zakázek a účasti ve veřejné soutěži ani zákaz přijímání dotací a subvencí. Právnickým osobám tak mohly být tyto tresty trestním příkazem ukládány až do výše dvaceti let. Novou úpravou proto došlo ke sjednocení maximálních možných výměr výše uvedených trestů. Takový krok ze strany zákonodárce byl nutný, i přesto, že možnost využití ukládání trestů trestním příkazem není vzhledem k povaze trestního řízení proti právnickým osobám zase tolik častá jako u osob fyzických.

1.6. Trestní příkaz v řízení proti mladistvým

Podle § 63 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, nelze trestní příkaz vydat v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku. Ještě před přijetím tohoto zákona takový zákaz obsahoval přímo trestní řád v tehdejší § 314e odst. 4 písm. a). Od roku 2004, kdy se tato úprava přesunula do nového speciálního zákona ohledně mladistvých, zakazoval § 63 vydání trestního příkazu v řízení proti mladistvému i tehdy, pokud již dovršil osmnáctý rok svého věku. Výjimkou zde byl pouze § 73 odst. 1, který definuje situace, kdy se nejedná o řízení ve věci mladistvého a trestní příkaz bylo možné i tak vydat. Jedná se o případy, kdy obviněný spáchal provinění jednak před dovršením osmnáctého roku, jednak po jeho dovršení a trestní zákoník na čin spáchaný po dovršení osmnáctého roku stanoví trest stejný nebo přísnější. Jedná se tedy o vícečinný souběh trestných činů. Další výjimkou, kdy se zvláštní ustanovení o trestním řízení ve věcech mladistvých nepoužije, je situace, pokud bylo zahájeno trestní stíhání až po dovršení devatenáctého roku mladistvého. Zde již není třeba procesních zvýhodnění, která jsou stanovena v návaznosti na rozumovou a mravní vyspělost mladistvého vyplývající z jeho věku.

Tato úprava se opět změnila novelou č. 193/2012 Sb. a zákaz vydání trestního příkazu se tak od té doby znovu vztahuje pouze k mladistvým, kteří jsou během řízení mladší osmnácti

---

³⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 15.

let. Podle důvodové zprávy nebyl důvod, proč by nemohl být vydáván trestní příkaz v případě pachatelů, kteří v době jeho vydání již byli starší osmnácti let.³⁸

Co se týče zákazu vydání trestního příkazu u pachatelů mladších osmnácti let věku, zde je určitě zapotřebí upřednostnit výchovný vliv řízení na mladistvého a uvážlivý výběr vhodného opatření specializovaným soudcem nad rychlostí řízení. Trestní příkaz by na mladistvém výchovný účinek jistě nezanechal, vzhledem k tomu, že jej často neberou vážně ani starší pachatelé trestných činů.

---

³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., zvláštní část, k části páté, k bodům 1 a 2.

2. Trestní příkaz a základní zásady trestního řízení

Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy a vůdčí právní ideje, kterými je ovládáno trestní řízení.³⁹ Jedná se o základ, na kterém je vybudována celá organizace trestního řízení včetně úpravy činnosti jeho orgánů. Základní zásady trestního řízení jsou upraveny v ustanovení § 2 trestního řádu. Zvláštní zásady pro řízení ve věcech mladistvých jsou upraveny zvlášť v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Naopak zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim žádnou vlastní úpravu základních zásad neobsahuje, a proto se použije ustanovení trestního řádu, pokud to není z povahy věci vyloučeno.⁴⁰

Funkce základních zásad trestního řízení je jednak poznávací a interpretační, jednak aplikační a zákonodárná. Zejména na funkci zákonodárnou bych chtěla v souvislosti s přijetím institutu trestního příkazu upozornit. Význam zákonodárné funkce, nebo také funkce pro tvorbu práva, tkví v tom, že nové instituty, které jsou do trestního řádu přijaty, nemohou být v rozporu s těmito základními zásadami. Je proto úkolem zákonodárce zkoumat, zda jsou dosavadní zásady trestního řízení vyhovující a nekolidují s novelizacemi. V praxi se ale často objevují výjimky z těchto zásad, typicky právě u institutu trestního příkazu, nebo dokonce ještě daleko více u dohody o vině a trestu.

Vyřizování věci trestním příkazem je a vždy bude v rozporu s některými základními zásadami trestního řízení. Především se zásadou ústnosti, kdy soud komunikuje s odsouzeným pouze písemně, a to doručením trestního příkazu. Dále je zde porušována zásada zajištění práva na obhajobu, zásada veřejnosti, bezprostřednosti, ale třeba i zásada materiální pravdy. Dodržování těchto zásad se může odsouzený domoci pouze tím, že ve lhůtě podá proti trestnímu příkazu odpor, čímž se celý trestní příkaz ruší.⁴¹

Níže zmiňuji pouze některé ze základních zásad trestního řízení, na které je podle mého názoru potřeba v souvislosti s institutem trestního příkazu alespoň částečně upozornit.

2.1. Zásada zajištění práva na obhajobu

Zásada zajištění práva na obhajobu je upravena v § 2 odst. 13 trestního řádu. Jedná se o ústavní zásadu,⁴² jejímž účelem je zaručení plné ochrany zákonných zájmů a práv osoby, proti

---

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 121.

⁴⁰ § 1 odst. 2 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.

⁴¹ Viz. 4. kapitola této práce – Obrana proti trestnímu příkazu.

⁴² Čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

které se vede řízení⁴³, a to tak, aby byly náležitě a včas objasněny skutečnosti, které tuto osobu viny zbavují nebo ji alespoň zmírňují.⁴⁴ Zároveň je upravena i v čl. 6 odst. 3 písm. b), c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Obsahem této zásady je jednak právo hájit se sám a prostředky podle vlastního rozhodnutí, právo mít obhájce a radit se s ním a jednak právo požadovat od orgánů činných v trestním řízení pečlivé objasňování všech okolností.

V případě, že je vydán trestní příkaz, je zásada zajištění práva na obhajobu beze sporu oslabena, a to z důvodu nekonání hlavního líčení, ve kterém se osoba, proti níž se řízení vede, nemůže plně bránit. Obviněný se například nemůže osobně účastnit projednání věci před soudem, nemůže se vyjádřit ke všem skutečnostem, uvádět okolnosti či důkazy sloužící k jeho obhajobě a podobně.

Ač by se mohlo zdát, že tyto možnosti obviněný přece má, a to tehdy, pokud proti trestnímu příkazu podá odpor, je i tak zásada zajištění práva na obhajobu potlačena ve vztahu k zásadě rychlosti řízení. Podle Vantucha z pohledu zásady zajištění práva na obhajobu nelze souhlasit se skutečností, že v rámci institutu trestního příkazu váže zákonodárce možnost veřejného projednání na podání odporu, kdy se takovým úkonem obviněný vystavuje možnosti změny rozhodnutí k horšímu. Takový stav je podle jeho názoru v rozporu s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod,⁴⁵ neboť obviněný se může domoci veřejného projednání ve věci, popř. svých dalších ústavně zaručených práv obsažených jak v čl. 38, tak v čl. 40 Listiny základních práv a svobod, jen na úkor rizika, že bude odsouzen k přísnějšímu trestu či mu bude uložena přísnější sankce.⁴⁶

2.2. Zásada rychlosti řízení

Orgány činné v trestním řízení musí trestní věci projednávat urychleně bez zbytečných průtahů.⁴⁷ Především tato zásada byla důvodem pro zavedení trestního příkazu do našeho právního řádu, jelikož systém trestní justice čelil čím dál většimu náporu případů a kapacita soudů přestávala stačit, čímž docházelo k zdlouhavým průtahům v rámci trestního řízení, které negativně ovlivňovaly množství a kvalitu důkazů. Dalším důvodem pro zavedení institutu trestního příkazu je současně beze sporu také fakt, že pokud je pachatel potrestán dříve, pak má

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 54.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 174.

⁴⁵ Dle tohoto ustanovení má každý právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

⁴⁶ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby.* Praha: C. H. Beck, 2. vydání, 2019, s. 1090.

⁴⁷ § 2 odst. 4 trestního řádu.

trestní řízení a následně uložený trest nejen na pachatele, ale i na celou společnost daleko větší účinky.

Aby byla zásada rychlosti řízení zajištěna, jsou zákonem stanoveny přiměřené lhůty pro provedení určitých procesních úkonů. Například v případě odporu proti trestnímu příkazu činí lhůta 8 dnů od doručení trestního příkazu. Podle mého názoru se nejedná o vyhovující lhůtu, jelikož během této lhůty musí osoba, které byl trestní příkaz doručen, pečlivě zvážit, zda je vůbec vhodné odpor podávat, případně učinit potřebné kroky k tomu, aby jí někdo poradil. Pokud vezmeme v úvahu, že za tak relativně krátkou dobu musí daná osoba bezodkladně vyhledat právní pomoc u advokáta a ten musí co nejdříve nastudovat celý trestní spis svého klienta, aby mu mohl uváženě poradit, jedná se o lhůtu krátkou a velmi hraniční. Podle Šellenga tato lhůta plně nevyhovuje ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dle kterého má mít každý, kdo je obviněn z trestného činu, přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby.⁴⁸ Přiměřenost osmidenní lhůty k podání odporu tak nemusí být v některých nesnadných případech plně dostatečná, čímž se jistě pohybuje na hraně tohoto ustanovení.

2.3. Zásada veřejnosti

Podle zásady veřejnosti se trestní věci před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání může být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených zákonem.⁴⁹ Kromě trestního řádu je zásada zakotvena i v čl. 96 odst. 2 Ústavy ČR, podle kterého musí být jednání před soudem ústní a veřejné, a dále také v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Zároveň je součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zásada veřejnosti znamená, že u trestního řízení mohou být přítomni i jiní posluchači a pozorovatelé než ti, kterých se řízení přímo dotýká. Přítomná veřejnost současně zaručuje kontrolu nad výkonem trestního soudnictví.

U trestního příkazu je zásada veřejnosti zcela potlačena a institut tak představuje výjimku i z této základní zásady trestního řízení. V případě vydání trestního příkazu tak obviněný nemůže být veřejností chráněn proti tzv. tajné justici. Pokud se soudní jednání koná veřejně, tak samozřejmě působí i výchovně, a to nejen pro pachatele trestného činu, ale i pro veřejnost. Pokud je však vydán trestní příkaz a obžalovaný se s vinou i s druhem a výší trestu spokojí, pak

---

⁴⁸ ŠELLENG, Dalibor. Trestní příkaz ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Kriminalistika*. 2016, č. 1, s. 47-57.

⁴⁹ § 2 odst. 10 trestního řádu.

je ušetřen jakési pomyslné veřejné ostudy před veřejností, kdy společnost mnohdy neví a v podstatě ani nemá jak se dozvědět, že byla daná osoba trestním příkazem odsouzena.

Zásada veřejnosti se také projevuje veřejným vyhlášením rozsudku podle § 200 odst. 2 trestního řádu. Přesto, že trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, veřejně se nevyhlašuje a jeho účinky tak nastávají pouze jeho doručením. I zde je tedy zásada veřejnosti v rámci trestního příkazu úplně vyloučena.

2.4. Zásada ústnosti a bezprostřednosti

Zásada ústnosti a bezprostřednosti jsou další výjimkou ze zásad, které se u trestního příkazu nepoužijí. Tyto zásady mají sice rozdílný význam, ale není pochyb o tom, že spolu úzce souvisejí, a to i s ohledem na to, že se jedná o zásady týkající se dokazování.

Zásada ústnosti, kterou trestní řád zakotvil do § 2 odst. 11, spočívá v tom, že soud rozhoduje na základě ústního přednesu stran a ústně provedených důkazů.⁵⁰ Tuto zásadu doplňuje v § 2 odst. 12 trestního řádu zásada bezprostřednosti, podle které smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly provedeny v řízení před soudem. Tyto zásady společně vytvářejí pro soud určitý obraz o dokazovaných skutečnostech a umožňují mu tak vydání rozhodnutí s ohledem na bezprostřední dojem z provedených důkazů.

Při vydání trestního příkazu se však uplatňuje zásada písemnosti, jelikož samosoudce rozhoduje pouze na základě spisu. V tom se institut trestního příkazu liší od moderního trestního procesu, který je vyjádřený větou „*quod non est in foto, non est in mundo*“, tzv. co není před soudem, není na světě. Zásada písemnosti je naopak spojena s inkvizičním procesem, pro který platí věta „*quod non est in actis, non est in mundo*“, neboli co není ve spisech, není na světě.

Co se týče zásady bezprostřednosti, ta je zde také absolutně vyloučena, jelikož soudce není bezprostředně seznámen s důkazy, ale pouze se spisem, který je spolu s obžalobou nebo návrhem na potrestání soudci předán od státního zástupce. Samosoudce je tak vázán pouze na listinné důkazy obsažené ve spise.

2.5. Zásada presumpce nevinny

Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.⁵¹ Tak zní zásada presumpce nevinny

---

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 170.

⁵¹ § 2 odst. 2 trestního řádu.

vyjádřena v trestním řádu. Tato zásada se uplatňuje ve všech stádiích trestního procesu a je zakotvena jak v Listině základních práv a svobod,⁵² tak v některých mezinárodních dokumentech o lidských právech.⁵³ Její podstatou je, že vina obžalovaného musí být prokázána skutečně bezpečně. Obžalovaný tedy může být odsouzen pouze tehdy, kdy je vina nepochybně prokázána. Není tomu tak, platí pravidlo *in dubio pro reo* (pochybnost prospívá obviněnému).

Pokud jsou splněny podmínky pro vydání trestního příkazu podle § 314e trestního řádu, avšak samosoudce má pochybnosti o vině obžalovaného, nemůže trestním příkazem obviněného zprostit obžaloby nebo návrhu na potrestání. Samosoudce musí v takovém případě nařídit hlavní líčení a až po projednání věci rozhodnout. V opačném případě, pokud samosoudce dospěje k závěru, že skutkový stav je spolehlivě prokázán a že nejsou žádné pochybnosti o vině obviněného, pak trestní příkaz může vydat.

Pokud je trestní příkaz vydán, zásada presumpce neviny se uplatňuje až do doby, než takový trestní příkaz nabude právní moci. Do té doby se může obviněný samozřejmě bránit včasným podáním odporu v souladu s § 314g trestního řádu.

2.6. Zásada materiální pravdy

Zásada materiální pravdy je vyjádřena v první větě § 2 odst. 5 trestního řádu a zjednodušeně znamená, že skutkový stav věci musí být zjištěn bez důvodných pochybností. Jde o jakousi pomyslnou instrukci směřující ke zjišťování skutkového stavu v trestním řízení.⁵⁴

Pokud je samosoudce přesvědčen o tom, že skutkový stav je opatřenými důkazy spolehlivě prokázán, může vydat trestní příkaz. Avšak těmito opatřenými důkazy, které spis obsahuje, jsou pouze důkazní návrhy od státního zástupce, čímž je podle mého názoru zásada materiální pravdy také narušena.

2.7. Zásada zajištění práv poškozeného

Poslední zásada, které bych se chtěla krátce v souvislosti s trestním příkazem věnovat, je zásada zajištění práv poškozeného, která je upravena v § 2 odst. 15 trestního řádu. Kdy toto ustanovení říká, že orgány činné v trestním řízení jsou v každém období řízení umožnit poškozenému plně uplatnění jeho práv, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků. O tom

---

⁵² Čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

⁵³ Např. čl. 11 odst. 1 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 14 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁵⁴ PIPEK, Jiří. Nad paragrafem 2 odst. 5 věta první trestního řádu. *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 8, s. 410.

musí být poškozený vhodným způsobem a srozumitelně poučen. Zároveň se řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.

V případě vydání trestního příkazu je tato zásada podle mého názoru nejen výrazně oslabena, ale dokonce absolutně vyloučena a to z několika následujících důvodů. Nejen že poškozený nemůže podat proti trestnímu příkazu odpor, ale poškozený ve většině případů ani není informován o tom, že byl trestní příkaz vydán a tím pádem nemůže svůj nárok včas a řádně uplatnit. Úvahy nad tím, jak by se mohla zásada zajištění práv poškozeného a tím pádem i větší možnost obrany poškozeného v souvislosti s trestním příkazem zlepšit, rozepisují dále ve čtvrté kapitole této práce.

3. Obrana proti trestnímu příkazu

3.1. Odpor proti trestnímu příkazu

Odpor je opravným prostředkem proti trestnímu příkazu. Jedná se o procesní úkon osoby, která je ze zákona k takovému úkonu oprávněna, a která se tímto úkonem domáhá nápravy dle jejího názoru nesprávného rozhodnutí.

Odpor je v současnosti chápán převážně jako zvláštní druh řádného opravného prostředku,⁵⁵ ačkoliv stávající právní úpravou není jako opravný prostředek definován. Jako druh řádného opravného prostředku je chápán především proto, že dle tradičního dělení opravných prostředků směřuje proti dosud nepravomocnému trestnímu příkazu. Odlišností od těchto řádných opravných prostředků⁵⁶ je jednak to, že odpor nemá devolutivní ani suspenzivní účinek, jednak absence možnosti vzít odpor zpět. Zároveň je zde vyloučen revizní princip. Podle mého názoru by bylo vhodnější chápat odpor spíše jako opravný prostředek *sui generis*, namísto zvláštního druhu řádného opravného prostředku, jelikož jeho hlavní rys spočívá především ve zrušení napadeného rozhodnutí ze zákona a nikoliv ve skutečnosti, že směřuje proti rozhodnutí, které je dosud nepravomocné.

Oprávnění podat proti trestnímu příkazu odpor má obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce.⁵⁷ Mezi osoby oprávněné podat ve prospěch obviněného odvolání a tedy i odpor proti trestnímu příkazu patří kromě obviněného a státního zástupce i příbuzní obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh.⁵⁸ Řádně podaným odporem je také odpor, který je podaný obhájcem za obviněného.⁵⁹ Obhájce tedy nemůže ve věci svého klienta podat odpor sám, vlastním jménem, ale pouze jménem obviněného. Obhájce by jednal jako neoprávněná osoba také tehdy, pokud by to bylo proti vůli obviněného. Výjimkou je pouze případ uvedený v § 41 odst. 4 trestního řádu, tzn. pokud je obviněný omezen ve svéprávnosti. V některých případech ale může nastat pochybnost právě v tom, zda obhájce podal za obviněného odpor v souladu s jeho vůlí či nikoliv. Takovou situaci nejednou řešil Ústavní soud, kdy například ve věci sp. zn. II. ÚS 1739/11 projednával případ, kdy soud prvního stupně odmítl přiznat podání obhájkyňe stěžovatele účinky odporu s ohledem na to, že toto podání sepsala a podala toliko sama svým jménem advokátka, kterou stěžovatel zmocnil jako svoji obhájkyňi. Podle soudu prvního stupně

---

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 611.

⁵⁶ Mezi řádné opravné prostředky řadíme odvolání proti rozsudku a stížnost proti usnesení.

⁵⁷ § 314g odst. 1 věta první trestního řádu.

⁵⁸ § 247 odst. 2 trestního řádu.

⁵⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11.

obhájkyňe sama neměla právo podat opravný prostředek, leda jako zástupkyňe obžalovaného. V tomto případě však obhájce i odviněný učinili ve vztahu k soudu prvního stupně maximum pro to, aby prokázali, že jejich vůle byla v souladu, a to tak, že byla podána žádost předsedovi soudu o přezkoumání postupu soudce a posléze byl podán i návrh na určení lhůty k nařízení hlavního líčení.

V jiném svém rozhodnutí⁶⁰ naopak Ústavní soud návrh stěžovatele odmítl. Jednalo se o situaci, kdy byl odpor proti trestnímu příkazu taktéž podán a podepsán pouze právním zástupcem stěžovatele. V odporu pak obhájce uvedl, že jej podává za obviněného, přičemž plná moc, která opravňovala obhájce činit za obviněného všechny úkony, byla součástí spisu u soudu prvního stupně. Na tento podaný odpor reagoval soud přípisem, ve kterém obhájce sdělil, že odpor byl podán osobou neoprávněnou, neboť obhájce nemá samostatné obhajovací právo. V tomto případě se podle Ústavního soudu jednalo o procesně odlišnou situaci než v prvním zmíněném nálezu, jelikož zde stěžovatel nepostupoval způsobem, kterým by dal obecným soudům příležitost zabývat se otázkou souladu vůle obviněného a obhájce.

Jak plyne z judikatury Ústavního soudu, k objasnění otázky, zda se jedná o podání učiněné oprávněnou osobou, si musí obecný soud případně před svým rozhodnutím opatřit příslušné vyjádření obviněného a nemůže takové podání bez dalšího zamítnout právě z důvodu, že bylo podáno neoprávněnou osobou. Takovýto výklad dané problematiky lze považovat za ústavně souladný, neboť chrání podstatu práva na obhajobu i vztah mezi obviněným a jeho obhájcem.⁶¹ Ve druhém zmíněném případě si ale soud prvního stupně žádné vyjádření nevyžádal a odpor posoudil bez dalšího jako podaný neoprávněně. Podle mého názoru by si ale samosoudce měl právě na základě judikatury Ústavního soudu v pochybnostech vždy opatřovat příslušné vyjádření obviněného a zjišťovat, zda se skutečně jedná o soulad vůlí obviněného a obhájce. Pokud tak ale samosoudce neučiní a podanému odporu nepřizná žádné účinky, pak obviněný již nemůže žádat nové projednání své věci. Takovým postupem by tedy bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

Stejný postup by měl nastat v případě, kdy obhájce podal odpor za obviněného na základě plné moci, kterou však k tomuto podání zapomněl přiložit. Soud by měl v takových případech vyzvat obhájce k doložení plné moci.⁶² Pokud si tedy má soud vyžádat plnou moc, měl by si vyžádat vždy i vyjádření obviněného, pokud by měl pochybnost v tom, zda je odpor podán v souladu s jeho vůlí.

---

⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 14. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 338/05.

⁶¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11.

⁶² Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2822/13.

Efektivním prostředkem proti nečinnosti soudu, který bez legitimního důvodu nerespektuje podaný odpor proti trestnímu příkazu, je podle Ústavního soudu návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích. Pokud takový návrh uplatněn nebyl a byla by následně podána ústavní stížnost, byla by tato stížnost odmítnuta jako nepřipustná.⁶³ Ačkoliv tedy v daných případech musela být stížnost odmítnuta z důvodu přihlídnutí k principu subsidiarity, který řízení o ústavní stížnosti ovládá, jednal podle mého úsudku samosoudce v rozporu s ustálenou judikaturou, když si nevyžádal vyjádření obviněného. Stěžovatelé tedy byli v určitých případech zkráceni na svých právech z důvodu své neaktivity, kdy třeba doufali, že pokud existují pochybnosti učiněného odporu, bude aktivita vyvíjena ze strany soudu a není tedy potřeba vyvíjet aktivitu z vlastní strany.

Zamýšlím se nad variantou, kdy by samosoudce obviněného k vyjádření vyzval, avšak obviněný by se v soudem stanovené lhůtě nevyjádřil. Zde by podle mého názoru samosoudci nezbývalo nic jiného než neoprávněně podanému odporu nepřiznat účinky.

Dalším, dle mého názoru zajímavým, případem je, pokud obhájce podal proti trestnímu příkazu odpor v době, kdy tento příkaz ještě nebyl doručen obviněnému. Trestní řád totiž neobsahuje žádné zákonné ustanovení, které by bránilo v podání odporu dříve, než byl trestní příkaz doručen obviněnému, ale byl doručen jeho obhájci. Podle jednoho z usnesení Nejvyššího soudu⁶⁴ je i takový postup možný, pokud by odpor byl podán v souladu s vůlí obviněného. V tomto posuzovaném případě tomu tak podle soudu nepochybně bylo, jelikož se obviněný následně aktivně domáhal vrácení lhůty k podání odporu. V případech, kdy by tak obviněný neučinil, zůstává otázkou, jak by samosoudce předčasně podaný odpor obhájcem posoudil. Soulad vůle by zde neměl z podstaty věci nastat, když se obviněný s trestním příkazem ještě neseznámil a nemůže tak vědět, s čím souhlasí či nesouhlasí. To by však neplatilo tehdy, pokud sice obviněnému ještě trestní příkaz doručen nebyl, ale obviněný již byl vyrozuměn svým obhájcem, ať už osobně či telefonicky, o tom, co je v trestním příkazu obsaženo. Podle mého názoru by měl samosoudce v tomto případě opět vyvíjet jakousi snahu o to, aby zjistil stanovisko obviněného, zda s podaným odporem souhlasí, pokud byl podán ještě před tím, než byl obviněnému trestní příkaz doručen.

Problémem by ale mohla být situace, pokud by obhájce podal odpor z tzv. procesní opatrnosti, avšak nevěděl by o skutečnostech, které zakládají pro obviněného nepříznivější důsledky, čímž by zvýšil riziko přezkoumání a rozhodnutí v jeho neprospěch (např. pokud by se obviněný nacházel zrovna ve vazbě). Až během hlavního líčení by tak mohlo vyjít najevo,

---

⁶³ Stejně rozhodl Ústavní soud České republiky svým usnesením ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. II. ÚS 762/12.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 1. 2000, sp. zn. 4 Tz 209/99.

že obviněný s podaným odporem v podstatě nesouhlasí. Za tímto účelem byla také v minulosti navrhována nová úprava tohoto institutu, a to s možností pro obviněného vzít na počátku hlavního líčení tento dříve podaný odpor zpět. Taková novela by ale úplně potřela smysl trestního příkazu a současně by zde hrozil nátlak ze strany samosoudce, který by v souvislosti s rychlým vyřízením věci nechtěl vést hlavní líčení.⁶⁵

Jak bylo zmíněno již dříve, pokud je odpor podán osobou neoprávněnou, samosoudce vyřídí věc tak, že dotyčnou osobu pouze informuje neformálním přípisem. Stejně tak samosoudce postupuje v případech, kdy je odpor podán opožděně. Trestní řád však výslovně nijak neuvádí, jak s takovým nepřipustně podaným odporem naložit a dosavadní praxe soudů vychází beze sporu z komentáře od Šámala a kol.,⁶⁶ který zastává tento neformální přípis. Jelikož ale proti neformálnímu přípisu není přípustný žádný opravný prostředek s devolutivním účinkem, je takový spor řešen samosoudcem, který je jednou ze stran daného sporu. Podle názoru Jestřába by proto měl být takový odpor zamítnut nadřízeným soudem podle analogie § 253 trestního řádu.⁶⁷ Nejvhodnější variantu podle mého názoru zastává Jelínek a spol.,⁶⁸ podle kterého by bylo vhodné doplnit do právní úpravy odporu povinnost odmítnout opožděně podaný odpor usnesením, proti kterému by byla přípustná stížnost, o které by rozhodoval nadřízený krajský soud. Takový přístup by totiž vykazoval prvky spravedlivého procesu a uvedená možnost by ani s ohledem na svou mimořádnost neznamenalala nějaké zásadní zatížení stížnostního soudu.

Ze skutečnosti, že se trestní příkaz po podání odporu ruší, vyplývá, že odpor nelze podat pouze co do části. Pokud podaný odpor směřuje jen proti některým výrokům trestního příkazu, trestní příkaz se stejně ruší jako celek.⁶⁹ To neplatí v případě, kdy je trestní příkaz vydán vůči více obviněným v jedné a téže věci a odpor proti tomuto trestnímu příkazu podá jen některý z nich, případně státní zástupce jen vůči jednomu z obviněných. Vůči ostatním, kteří odpor nepodalí, nebo vůči nim odpor nepodal státní zástupce, nabývá trestní příkaz právní moci. To ale v praxi může přinést mnoho problémů. Může se stát, že se trestní příkaz podaří doručit jen některému z obviněných, který proti takovému příkazu podá odpor. Jinému obviněnému se ale trestní příkaz doručit nepodaří a musí na něj být vydán příkaz k zatčení, což pak vyvolává zbytečné průtahy v řízení i vůči prvním z obviněných. Dále může být problematické, pokud

---

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 4. vydání. Praha: Leges, 2018.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád II, § 157 – 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3592.

⁶⁷ JESTŘÁB, Miloš. Stížnost pro porušení zákona v československém socialistickém trestním řízení. (eds.) Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, Univerzita Karlova Praha, 1981, č. 2, s. 120.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 4. vydání. Praha: Leges, 2018.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. června 2001, sp. zn. 4 Tz 112/2001. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. února 2001, sp. zn. 4 Tz 5/2001.

má obviněný, vůči kterému trestní příkaz již nabyl právní moci, vypovídat v hlavním líčení jako svědek a využije svého práva nevypovídat dle § 100 odst. 2 trestního řádu. Pak soud ztrácí jeden z nejdůležitějších důkazních prostředků a nemůže použít ani protokol o jeho výpovědi z přípravného řízení. Podle Nováka proto stojí za úvahu, zda by nebylo vhodnější legislativně zavést po podání odporu byť jen jednoho z obviněných zrušení trestního příkazu nejen vůči všem výrokům, ale taktéž vůči všem obviněným.⁷⁰ Podle mého názoru by se však měla hledat spíše řešení, jak výše uvedené problémy vyřešit, například při nedoručení trestního příkazu jednomu z obviněných jej vyloučit ze společného řízení. Nepovažuji za správné, i s ohledem na neplatnost zásady zákazu reformatio in peius, aby riziko přísnějšího trestu jednoho z obviněných záleželo na druhém obviněném, zda odpor proti trestnímu příkazu podá či nikoliv. Pokud by se taková právní úprava měla skutečně zakotvit, pak bych spíše uvažovala nad tím, zda by zákaz reformatio in peius měl platit jen vůči tomu z obviněných, který odpor proti trestnímu příkazu podal. To by ale podle mého názoru mohlo zase vyústit v nespravedlivé tresty, pokud by se při hlavním líčení objevily nové nepříznivé skutečnosti pro oba obviněné, avšak přísnější trest by mohl dostat jen jeden z nich, protože podal proti trestnímu příkazu odpor a druhý nikoliv. Proto je podle mého názoru současná úprava, že se trestní příkaz ruší jen vůči tomu obviněnému, který podal odpor, nejvhodnější a zákonodárce by se měl zaměřit spíše na legislativní úpravu problémů, které tím mohou vzniknout.

Jelikož v hlavním řízení konaném po podání odporu proti trestnímu příkazu obecně neplatí zásada zákazu reformatio in peius, není samosoudce vázán kvalifikací ani druhem a výměrou trestu v trestním příkazu. Neplatnost zásady zákazu reformatio in peius byla v minulosti nesčetněkrát kritizována zejména s ohledem na negativní formování právního vědomí u občanů.⁷¹ Podle Ústavního soudu neuplatnění této zásady není protiústavní, ale i přesto toto neuplatnění v hlavním líčení dosti limitoval. Samosoudce může v hlavním líčení uložit přísnější trest, avšak nesmí se jednat o diametrálně rozdílnou výši trestu oproti trestnímu příkazu, pokud se od vydání trestního příkazu skutkové okolnosti nijak nezměnily. Takový postup by byl jinak v rozporu s právem na spravedlivý proces.⁷² V praxi ale většinou k přísnějším trestům nedochází. Spíše se můžeme setkat s tresty stejnými, nebo s tresty mírnějšími. Pokud by totiž chtěl samosoudce rozhodnout přísněji, musel by současně své závěry řádně zdůvodnit.⁷³ Podle

---

⁷⁰ NOVÁK, Petr. Trestní příkaz. Praha: Leges, 2021, s. 53.

⁷¹ VANTUCH, Pavel. K významu a opodstatnění trestního příkazu v trestním řádu. Právní rozhledy, 1996, č. 1., s. 7.

⁷² Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000.

⁷³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/2009.

mého názoru by nebylo od věci takto judikaturou omezený princip neuplatnění zásady zákazu reformatio in peius vložit pro úplnost i do zákonného znění.

Odrazuje skutečně chybějící zásada zákazu reformatio in peius obviněného tak moc k podání odporu? Za tímto účelem jsem vytvořila dotazník, ve kterém jsem se ptala převážně laické veřejnosti na to, zda by proti trestnímu příkazu odpor podali, pokud by jim výsledek doručeného rozhodnutí připadal nespravedlivý. Z celkem 142 respondentů by 97 lidí odpor podalo, což činí 68,3 % dotázaných. Samozřejmě musíme brát v potaz, že každý případ je svým způsobem specifický a jen těžko se můžeme vcítovat do role těch, kteří nad podáním odporu váhají. Ale z podstaty věci je logické, že pokud obviněný s výsledkem v trestním příkazu nesouhlasí, pak odpor podá prakticky skoro pokaždé, a to bez ohledu na to, zda je v právní úpravě zakotvena zásada zákazu reformatio in peius nebo ne. Ve své praxi v advokátní kanceláři jsem se setkala s případy, kdy se odpor proti trestnímu příkazu podával téměř vždy. Podle mého názoru je to způsobeno i tím, že byla zásada zákazu reformatio in peius omezena Ústavním soudem a obhájci většinou tuší, že přísnější trest obviněnému s největší pravděpodobností nehrozí.

V souvislosti s chybějícím devolutivním účinkem jsem se také respondentů dotazovala, zda by podle nich měl po podání odporu o věci rozhodovat jiný soudce než ten, který trestní příkaz vydal, přičemž 78,9 % dotazovaných odpovědělo, že ano (tj. 112 lidí ze 142). Obava z podjatosti soudce je tak podle mého názoru pro obviněné daleko větším důvodem pro nepodání odporu, a nikoliv skutečnost, že samosoudce není po podání odporu vázán právní kvalifikací, druhem ani výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Ostatně na pochybnosti o nepodjatosti samosoudce upozorňoval v jednom ze svých článků již Vantuch.⁷⁴ Tato pochybnost se objevuje v odborné literatuře vícekrát, a to s odkazem na § 30 odst. 2 větu druhou trestního řádu, který obsahuje výčet situací, kdy je soudce taktéž vyloučen z vykonávacích úkonů trestního řízení, jelikož si již mohl učinit závěr o otázce viny obviněného, kterou by si nesl i do dalšího řízení.⁷⁵ Na druhou stranu je zde mnoho protiargumentů pro zavedení vyloučení samosoudce z projednávání věci v hlavním líčení, na které upozorňuje ve své publikaci Novák.⁷⁶ Pokud se podíváme na situace, kdy nadřízený soud rozhodne o zrušení napadeného rozhodnutí a věc vrátí zpět soudu prvního stupně, pak by tím pádem analogicky i v těchto případech mohlo dojít k zavedení vyloučení soudce z dalšího projednávání věci, což

---

⁷⁴ VANTUCH, Pavel. K významu a opodstatnění trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, č. 1., s. 5.

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 129.

⁷⁶ NOVÁK, Petr. *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 62-63.

by mohlo vyústit v porušení čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, dle kterého nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Zároveň by tím mohl nastat chaos v administrativních věcech, ať už ohledně spisových značek či třeba v rozvrhu práce jednotlivých soudů. V neposlední řadě by tímto dle Nováka mohlo nastat riziko rozhodování trestním příkazem ve věcech, ve kterých trestní příkaz vydat nelze, s ohledem na to, že by samosoudce měl jistotu, že nařízené hlavní líčení bude následně přiděleno jinému soudci. Ohledně této obavy jsem optimističtějšího názoru, protože věřím v určité morální hledisko samosoudce, který by si neměl dovolit rozhodovat trestním příkazem v rozporu se zákonem, i když je pravdou, že se i takové případy mohou naneštěstí výjimečně vyskytovat.

Co se tedy týče (ne)vyloučení samosoudce z projednání věci po podání odporu, je podle mého názoru stávající právní úprava nastavená správně. Pádých argumentů pro zachování stejného soudce je dle mého úsudku více a nebylo by správné samosoudce vylučovat z řízení jen z toho důvodu, že veřejnost má vůči justici odedávna jakousi nedůvěru. Taková nedůvěra může u veřejnosti přetrvávat nejenom v hlavním líčení po podaném odporu proti trestnímu příkazu, ale taktéž v případech, kdy nadřízený soud vrátí věc soudu prvního stupně k novému projednání. V tomto případě je sice soud prvního stupně vázán názorem soudu nadřízeného, avšak ani samosoudce po podání odporu proti trestnímu příkazu nemůže rozhodnout jak se mu zlíbí, ale musí své změny v rozhodnutí řádně odůvodnit. Proto, jak jsem navrhovala již výše, pokud by byla judikaturou omezená úprava zásady zákazu reformatio in peius zavedena do zákonného znění, pak by se sice důvěra veřejnosti v justici nemusela ani přesto zvýšit, každopádně by obvinění nemuseli mít příliš velký strach ohledně hrozícího přísnějšího trestu ani tehdy, pokud by po podání odporu proti trestnímu příkazu rozhodoval v hlavním řízení tentýž samosoudce.

3.2. Obrana poškozeného

Na základě § 43 odst. 3 trestního řádu má poškozený oprávnění uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Poškozený tedy může navrhnout, aby soud takovou povinnost uložil obžalovanému v odsuzujícím rozsudku. Tento návrh je možné učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování. Podle Nováka by ale bylo vhodné, aby dikce znění věty první tohoto ustanovení obsahovala nejen „odsuzující rozsudek“, ale také „trestní příkaz“. Tímto doplněním by se poškozený přihláškou do adhezního řízení dozvěděl, že může dojít nejen k vydání rozsudku, ale že je zde také možnost vydání trestního příkazu, čímž by se mohla zvýšit i aktivita poškozeného již ve

standartním přípravném řízení, kdy by poškozený začal více využívat svého práva k prostudování spisů a podávání návrhů na doplnění vyšetřování dle § 166 odst. 1 trestního řádu, namísto toho, aby doplnil svůj nárok až v hlavním líčení.⁷⁷

Taková úprava by ale byla podle mého názoru již nadbytečná, jelikož ustanovení § 46 trestního řádu, které upravuje poučení poškozeného, obsahuje od října roku 2020 povinnost orgánů činných v trestním řízení upozornit poškozeného mimo jiné na možnost vydání trestního příkazu, pokud se vede trestní řízení pro takový trestný čin, u něž lze trestní příkaz vydat. Poškozený totiž častokrát ani netušil, že ve věci může být vydán trestní příkaz a mohl mít proto po celou dobu přípravného řízení pocit jistoty, že případné doplnění za účelem upřesnění jeho uplatněného nároku může učinit i u hlavního líčení. Poškozený také mohl být špatně poučován o tom, že svůj nárok může uplatnit až do zahájení dokazování v hlavním líčení, ačkoliv hlavní líčení nemuselo být v mnoha případech vůbec nařízeno. Takový poškozený by se v případě vydání trestního příkazu ani nedozvěděl o skončení trestního stíhání, vzhledem k tomu, že se trestní příkaz doručuje jen poškozenému, který svůj nárok již uplatnil. Z těchto důvodů se spekulovalo nad možnostmi, jak poškozeného o vydávání trestního příkazu informovat. Další variantou mohlo být zavedení poučovací povinnosti ze strany soudu včetně výzvy k vyjádření poškozeného. Soud by tak ale musel čekat přiměřenou dobu na odpověď poškozeného, což by omezovalo rozhodování ve lhůtě tří týdnů dle § 181 odst. 3 trestního řádu a celkově by tato varianta mohla tedy spíše oddalovat rozhodování soudu. Proto se zavedení poučovací povinnosti orgánů činných v trestním řízení ohledně možnosti vydání trestního příkazu v § 46 trestního řádu jeví jako nejlepší možná varianta.

Ustanovení § 314g odst. 1 trestního řádu, které stanoví výčet osob oprávněných podat proti trestnímu příkazu odpor, nezařazuje mezi tyto osoby poškozeného, což je dodnes předmětem velké kritiky. Poškozený tak nemá žádné procesní prostředky k tomu, aby se mohl bránit jak proti chybějícímu výroku o náhradě škody, kdy svůj nárok řádně uplatnil, tak ani proti výroku chybném. Právní úprava se tak potýká s velkým nedostatkem ohledně nerovnosti postavení procesních stran, jelikož na rozdíl od poškozeného obviněný i osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, mohou odpor proti trestnímu příkazu podat. Práva poškozeného jsou tak silně oslabena, přestože je poškozený osobou, které se skutek, o kterém bylo rozhodnuto trestním příkazem, bezprostředně dotýká.

Za naléhavě žádoucí považuje zakotvení možnosti podání odporu proti trestnímu příkazu například Jelínek, který na tento nedostatek poukazuje již řadu let. Podle jeho názoru musí

---

⁷⁷ NOVÁK, Petr. *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 65.

poškozený, pokud není uspokojen v trestním řízení, uplatňovat svůj nárok v řízení civilním, kde se nachází v daleko těžším postavení, neboť zde nese důkazní břemeno. Zároveň civilní řízení může být velmi zdlouhavé a pro poškozeného také finančně náročné, kdy nakonec může hrozit i sekundární viktimizace.⁷⁸

Od zavedení možnosti podání odporu pro poškozeného bylo i tak prozatím nakonec vždy upuštěno, a to z důvodu zvláštní povahy tohoto institutu, kdy se odporem ruší trestní příkaz jako celek a nelze jej podat pouze proti některým jeho výrokům. Samozřejmě dle mého názoru není vhodné, aby mohl poškozený podat odpor proti celému trestnímu příkazu, jelikož pak by mohl poškozený brojit nejen proti výroku o náhradě škody, ale také proti výroku o vině a trestu, a k tomu by nepochybně oprávněn být neměl. Na druhou stranu, pokud by se zavedla možnost podání odporu pouze co do výroku ohledně náhrady škody, pak by byl narušen koncept odporu jako opravného prostředku *sui generis*, kterým se trestní příkaz bez dalšího ruší ve svém celku.⁷⁹

Pokud by se zavedl institut jakéhosi opravného prostředku, který by měl poškozený možnost podat právě a pouze proti výroku týkající se náhrady škody, pak by obrana poškozeného byla dle mého názoru dostačující. Taková podstatná změna právní úpravy ovšem nese svá rizika a je třeba zvážit, zda by opravný prostředek poškozeného byl v souladu s cílem trestního řízení. Podle odborné literatury se zavedení podání odporu, který by měl rušící účinky jen vůči výroku o náhradě škody, jeví jako nesmyslné z pohledu trestního řízení, protože trestní řízení by nemělo být vedeno pouze o soukromoprávním nároku poškozeného a není to v souladu s jeho účelem.⁸⁰ Takový argument je ze strany některých odborníků kritizován jako neakceptovatelný. Například Vrba a Zůbek upozorňují na to, že výrok o náhradě škody nemůže být považován za jakýsi druhořadý výrok, jak je možná někdy orgány činnými v trestním řízení chápán. Jedná se o výrok zcela rovnocenný výrokům o vině a trestu, kterými soud rozhoduje o zcela rovnocenné části předmětu řízení.⁸¹ Poškozený by dle nich beze sporu měl mít právo domáhat se svého odškodnění nejen u civilního soudu, ale také u soudu trestního v tzv. adhezním řízení. Je na poškozeném, zda bude své právo v některém z řízení uplatňovat, ostatně je i na poškozeném, které řízení si k tomu zvolí. Povinností trestního soudu je při splnění zákonných podmínek poškozenému náhradu škody přiznat, protože zákonodárce svojí úpravou takovou ochranu práv osob nepochybně zamýšlel. S tímto argumentem nemohu plně souhlasit. I když je postavení poškozeného v rámci trestního řízení beze sporu důležité a jistě v něm může

---

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 17.

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 185.

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 – 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3589.

⁸¹ ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 195.

poškozený svůj nárok uplatit, nemyslím si, že by zákonodárce chtěl, aby účelem trestního řízení bylo primárně rozhodování o občanskoprávním nároku poškozeného a obviněného.

Jistě stojí za uvážení, že pokud může poškozený, který řádně uplatnil svůj nárok, napadnout rozsudek, konkrétně tedy jen výrok týkající se jeho nároku, odvoláním, pak by se mohlo zdát pochopitelné, že by měl mít možnost stejného nebo alespoň obdobného postupu i tehdy, kdy není rozhodnuto rozsudkem, ale trestním příkazem. I na to Šámal ve svém komentáři⁸² jako hlavní protiargument pro zavedení tohoto postupu uvádí neúčelnost takového řízení. Pokud proti rozsudku podá odvolání pouze poškozený, pak je odvolacím soudem taktéž rozhodováno jen o nároku poškozeného a nikoliv o otázce viny a trestu. Aby byl zachován účel odporu proti trestnímu příkazu, spočívající ve zrušení všech výroků rozhodnutí, zamýšlím se nad možností zavést obdobně po vzoru Zúbka a Vrby⁸³ pro poškozeného možnost podání odvolání, které by mohlo směřovat pouze proti výroku ohledně náhrady škody (nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení) a neznamenovalo by automatické zrušení celého trestního příkazu. Toto odvolání by již neprojednával samosoudce, který trestní příkaz vydal, ale nejbližší nadřízený soud, a to právě z důvodu, aby nebyl narušen hlavní účel trestního příkazu. Pro obviněného bych na rozdíl od Zúbka a Vrby ponechala jen možnost podání odporu, kdy by se následně trestní příkaz zrušil celý, a nikoliv ještě navíc možnost podání odvolání pouze proti výroku o nároku poškozeného. Pokud by byl proti trestnímu příkazu podán odpor a současně i odvolání, pak by se řízení o odvolání nekonalo, ale o celé věci by se rozhodovalo znovu u nařízeného hlavního líčení. Naopak pokud by odpor podán nebyl a bylo by podáno jen odvolání ze strany poškozeného, pak by zbylé výroky trestního příkazu nabyly právní moci.

S ohledem na skutečnost, že samosoudci častokrát v trestním příkazu možná i úmyslně opomíjejí přiznat poškozenému nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, i tehdy, pokud poškozený svůj nárok řádně uplatnil, bylo by podle mého názoru vhodné, aby měl poškozený skutečně nějakou možnost se proti takovému trestnímu příkazu bránit. Samosoudce, který trestní příkaz vydává, si totiž dle současné právní úpravy může být v podstatě jistý, že jeho rozhodnutí nebude přezkoumávat žádný nadřízený soud. Pokud by se zavedla alespoň možnost výše zmíněného odvolání ohledně výroku týkající se poškozeného, o kterém by rozhodoval nadřízený soud, pak by měl samosoudce při rozhodování trestním příkazem větší motivaci pro správné zjištění všech důkazů týkajících se nároku poškozeného, které by osvědčovali škodu i její výši. Na druhou stranu nemůžeme potírat smysl trestního řízení a zavádět možnost odporu pro poškozeného jen z toho důvodu, abychom

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 – 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3589.

⁸³ ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 195.

více motivovali soudce k pečlivější práci. Soudce má mít přeci jen již od svého jmenování morální vlastnosti dávající záruku, že jeho funkce bude vykonávána řádně.

I přes všechny výše zmíněné úvahy musím přece jen přihlédnout k základnímu účelu trestního řízení, kterým není občanskoprávní spor mezi poškozeným a obviněným, ale ochrana veřejného zájmu na spravedlivém potrestání pachatele ústavně souladným postupem a tím zabezpečení principu panství práva.⁸⁴ Pokud je o nároku poškozeného rozhodnuto trestním příkazem chybně či dokonce vůbec a současně mu ani není dán prostor pro hájení svých práv, pak nezbývá poškozenému nic jiného než se obrátit se svým nárokem na soudy civilní, které jsou svým účelem přeci jen k takovému uplatňování nároků kompetentnější a vhodnější než soudy trestní. Ostatně i Ústavní soud zastává názor, že v trestním řízení nejde o právo a věc poškozeného, ale o právo a věc státu, aby bylo stíháno a odsuzováno jednání, které zákon označuje za trestné.⁸⁵ Souhlasím tak s názorem Ústavního soudu, že adhezní řízení a tím pádem i zakotvení práv poškozeného je třeba chápat pouze jako beneficium legis ze strany zákonodárce a nikoliv jako primární účel trestního řízení. Zavedená možnost podání odporu ze strany poškozeného by jen potlačovala takový smysl a účel trestního řízení.

---

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 25.

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1837/12.

4. Trestní příkaz a jiné odklony v trestním řízení

Odklony řadíme do kategorie tzv. zvláštních způsobů řízení.⁸⁶ Jejich přesnou definici však v současné právní úpravě nenajdeme. Zjednodušeně může být odklon vymezen jako alternativa od standardního trestního řízení.⁸⁷ Pak hovoříme o odklonu v tzv. širším slova smyslu, neboli largo sensu. Jedná se tak o jakousi odchylku od trestního řízení, kdy toto řízení nedospěje do takového konce, ve kterém je vysloven odsuzující rozsudek na základě konaného hlavního líčení, ale věc se vyřídí jiným způsobem. Alternativa zde tedy spočívá v procesu. Naproti tomu můžeme odklon chápat také v užším slova smyslu, tzv. stricto sensu, dle kterého se za odklon považuje vyřízení věci mimosoudně nebo zastavením trestního stíhání, kdy není vyslovena vina a tím pádem není uložena ani žádná sankce. Alternativa tady naopak spočívá v trestání.

Všechny odklony mají ovšem určité vlastnosti, které jsou jim společné. Jedná o nenárokovost jejich uplatnění, dále skutečnost, že se úspěšným vyřešením věci vytváří překážka věci rozsouzené, také zde musí být určitá spolupráce obou stran a v neposlední řadě je zde typická vlastnost rychlosti a zjednodušení alespoň určité části trestního řízení.

V naší odborné literatuře jsou odklony chápány spíše v širším smyslu, což může způsobovat skutečnost, že je mezi odklony zařazováno čím dál více trestněprávních institutů. Mezi takové odklony largo sensu řadíme např. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, řízení o schválení dohody o vině a trestu, odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění a v neposlední řadě také trestní příkaz.⁸⁸ Trestní příkaz spadá mezi odklony largo sensu právě z důvodu nutnosti jeho akceptace ze strany obviněného. Pokud obviněný s trestním příkazem nesouhlasí, pak má možnost proti němu brojit odporem, kdy se pak dále v trestním řízení postupuje již standardním způsobem. To, že vydání trestního příkazu je pouze na úvaze soudu a obviněný na něj nemá při splnění podmínek žádný nárok, i skutečnost, že pokud je věc trestním příkazem úspěšně vyřešená, je řízení skončeno zrychleně, nepochybně odpovídá výše popsaným vlastnostem typickým právě pro odklony largo sensu.

Pokud bychom se ale podívali na odklony z pohledu stricto sensu, jak jej chápe např. Šabata,⁸⁹ pak už mezi ně trestní příkaz společně s dohodou o vině a trestu patřit nebude, neboť významným rysem pro takové pojetí je kromě společných charakteristických rysů pro všechny

---

⁸⁶ Zvláštní způsoby řízení upravuje trestní řád v hlavě dvacáté a řadí mezi ně např. řízení proti uprchlému, podmíněné zastavení trestního stíhání, řízení před samosoudcem atd.

⁸⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 735.

⁸⁸ Trestní příkaz řadí mezi odklony např. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 – 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3474-3539; KUČTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 295-300.

⁸⁹ ŠABATA, Karel. Pohled na uplatnění odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*. 2005, roč. 3, č. 4, s. 5.

odklony navíc ještě skutečnost, že řízení končí bez vyslovení viny obviněnému a bez uložení trestu. Dále je ve výsledku řízení kladen velký zájem na potřeby obviněného nebo poškozeného a v neposlední řadě jsou uplatňovány pouze u méně závažných trestných činů.⁹⁰ To, až na poslední z uvedených rysů, trestní příkaz nesplňuje, jelikož trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku a zároveň nemusí nijak zohledňovat potřeby obviněného ani poškozeného.

Trestní příkaz má tedy s ostatními formami odklonů několik shodných i několik odlišných znaků. Mezi odlišnosti od ostatních odklonů patří například to, že se trestním příkazem společně s dohodou o vině a trestu rozhoduje o vině a následně se ukládá sankce. K tomu naopak nedochází u podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání nebo u odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých. Trestní příkaz nemůže vydat státní zástupce, ale rozhoduje o něm pouze samosoudce. Dále u něj není potřeba žádného souhlasu obviněného či dokonce jeho doznání. Zároveň není podmínkou, aby obviněný musel trestním příkazem nahradit poškozenému škodu, to vše záleží pouze na tom, zda poškozený svůj nárok uplatnil a zda tento nárok samosoudce v trestním příkazu přizná. Rozhodnutí trestním příkazem řadíme společně s narovnání, dohodou o vině a trestu a odstoupením od trestního stíhání mezi rozhodnutí meritorní. Trestní příkaz se od ostatních odklonů neodlišuje ani příslušností ani jeho fakultativním způsobem vyřešení věci.

Pokud se podíváme na odklony v širším smyslu, pak je trestní příkaz bezpochyby odklonem nejvyužívanějším, kdy je tímto způsobem již delší dobu vyřizována více jak polovina všech trestních věcí.⁹¹ Tím však trestní příkaz redukuje prostor pro používání ostatních odklonů, a to zejména těch v užším slova smyslu. Přitom právě odklony v užším smyslu slouží k implementaci restorativního přístupu a nikoliv trestní příkaz.⁹² Za úvahu by proto stála určitá změna právní úpravy, která by posílila využívání ostatních odklonů. Jedním ze způsobů, jak zajistit větší využívání i ostatních odklonů, by podle Provazníka mohla být situace, kdy by byl v právní úpravě stanoven alespoň demonstrativní výčet kritérií, kterými by zákonodárce stanovil posouzení, zda odklon v určitém případě použít či nikoliv.⁹³ Za tím účelem by spolu měly strany trestního řízení více vzájemně spolupracovat, ať už obviněný, jeho obhájce, poškozený, státní zástupce, ale současně také probační či mediační úředník. Taková spolupráce

---

⁹⁰ PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 83.

⁹¹ Výroční statistické zprávy z let 2016-2020 [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.

⁹² ŠÁMAL, Pavel a kol. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 9, s. 182.

⁹³ PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 89.

v současné době poněkud zaostává, avšak nezbyvá než doufat, že se situace v budoucnu i na základě novellepší.

Osobně bych trestní příkaz do odklonů neřadila, jelikož odklony vnímám spíše jako vyřešení věci jejím podmíněným zastavením, odstoupením či narovnáním, tzn. jedná se o situaci, kdy řízení není skončeno vyslovením viny a uložením trestu. Řadím se tedy k tzv. užšímu pojetí odklonů, mezi které nepatří trestní příkaz ani dohoda o vině a trestu. Tyto dva právní instituty jsou totiž podle mého názoru tak specifické, že stojí za větší pozornost. U dohody o vině a trestu je to spojeno především tím, že se jedná o tradiční institut angloamerického právního systému. Trestní příkaz je zase zvláštní svou odchylkou od ostatních odklonů v tom smyslu, že obviněný se nepodílí na jakémsi vyjednávání ani nijak nespolupracuje při jeho vydávání. Trestní příkaz je podle mého názoru nepochybně spolu s dohodou o vině a trestu zvláštním způsobem řízení. Zákonodárce tak tyto instituty systematicky správně zařadil do hlavy dvacáté trestního řádu. Definici odklonu bych jim však spíše nepřirazovala.

5. Trestní příkaz a jeho užití v justiční praxi

Jak již bylo mnohokrát zmíněno, trestní příkaz je v současné době hojně využíván a jedná se bezpochyby o nejpoužívanější odklon v širším slova smyslu, ale také o nejpoužívanější zvláštní způsob řízení. Podíl věcí, které byly pravomocně skončeny trestním příkazem, se od roku 2008 do roku 2020 stále pohybuje kolem 47 – 49 %. Patrný menší nárůst podílu na 50 – 51 % byl zaznamenán v roce 2013, který souvisel s novelou, která posunula nejvyšší zákonnou trestní sazbu pro věci, které lze řešit ve zkráceném přípravném řízení, ze tří na pět let. Po této novele však podíl vyřízení trestním příkazem nepatrně klesá pod 50 % až do roku 2016. Od roku 2017 do 2020 pak podíl opět mírně vzrostl na 49 %.⁹⁴

Od významné novely č. 333/2020 Sb., která je účinná od 1. října 2020, musí být nově v obžalobě, kromě jiného, obsažen také návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry (případně návrh na upuštění od potrestání).⁹⁵ To podle mého názoru způsobuje vydávání trestního příkazu jednodušším, jelikož pokud má samosoudce představu o trestu a sankci, kterou navrhuje státní zástupce, může tak tušit, s jakým výsledkem bude státní zástupce spokojený a tím pádem může i v podstatě předcházet tomu, aby státní zástupce podal proti trestnímu příkazu odpor. Stejně tak může samosoudce uložit obviněnému mírnější trest, než který navrhoval státní zástupce. V tom případě bude obviněný spokojen a nebude z procesní opatrnosti podávat odpor, protože díky tomu, že znal předem z obžaloby návrh trestu a jeho výši od státního zástupce, si byl vědom toho, jaká sankce mu hrozí. Pokud se i státní zástupce spokojí s mírnější variantou, než jakou v obžalobě navrhoval, pak v takovém případě ničemu nebrání, aby věc byla trestním příkazem pravomocně skončena. Tato novela se proto dle mého názoru určitě může promítnou ve vzrůstající tendenci rozhodování trestním příkazem v následujících letech.

V praxi se trestním příkazem nejvíce ukládá trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu. Tento druh trestu tak už po mnoho let statisticky překonává všechny ostatní alternativní tresty, které lze trestním příkazem uložit. Na to ostatně upozorňovala ve svém článku již Hulmáková,⁹⁶ kdy v roce 2008 bylo trestním příkazem uloženo podmíněné odsouzení v 66,5 % případů, v roce 2014 to bylo již 78 %. Bohužel, tento zvyšující se trend ukládaného trestu nepozastavily ani vzrůstající apelace ze strany odborné veřejnosti či zákonodárce. Již delší dobu je například poukazováno na to, že by se měl více využívat trest peněžitý, který je

⁹⁴ České soudnictví 2020: Výroční statistická zpráva [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2021. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/mssp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.

⁹⁵ § 177 písm. d) trestního řádu.

⁹⁶ HULMÁKOVÁ, Jana. Sankční politika v kontextu vybraných zásad trestního řízení. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 11-12, s. 261.

vhodný u mnoho trestných činů nižší společenské škodlivosti, což platí i u trestního příkazu. Na to, že je peněžitý trest ukládán v nedostatečném množství a není tak využit jeho významný potenciál, reagoval zákonodárce i v důvodové zprávě k již výše zmíněné novele č. 333/2020 Sb.⁹⁷ Z této důvodové zprávy mimo jiné také vyplývá, že peněžitý trest tvoří jen nevýznamný podíl na všech ukládaných trestech a ani nepatří mezi významné alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody. Novela tak měla za cíl i zvýšit počet ukládaných peněžitých trestů, ať již samostatných či ukládaných vedle trestu jiného.

Peněžitý trest by měl být podle mého názoru více využíván i u rozhodování trestním příkazem. V praxi se ale často stává, že samosoudce ani nezjišťuje, zda jsou splněny podmínky pro uložení peněžitého trestu, protože by si tím přiděloval více práce, a proto radši obviněnému uloží podmíněný trest odnětí svobody. To samé platí u zjišťování, zda jsou splněny podmínky pro uložení trestu domácího vězení nebo u obecně prospěšných prací. Ačkoliv u těchto dvou trestů jsou podmínky k jejich uložení poněkud složitější, u peněžitého trestu jsou podmínky pro jeho uložení prakticky téměř vždy splněny. Samosoudce však málokdy zjišťuje, jaké má obviněný příjmy a výdaje, nechce zjišťovat, v jaké výši a v kolika denních sazbách by bylo vhodné peněžitý trest uložit, aby se jednalo o trest přiměřený, což je bohužel špatně. Takový stav je proto nežádoucí. Vidina rychlého řízení, kterou představuje trestní příkaz, je tak dle mého úsudku častokrát pro samosoudce větší prioritou, která se děje na úkor sankcí, jež jsou při vydávání trestního příkazu mnohokrát uloženy bez značného uvážení.

I když v roce 2020 byla celková hodnota uložených peněžitých trestů až o 19 % vyšší než v letech předchozích, a to přesto, že klesl počet vyřízených věcí, musíme brát v potaz skutečnost, že v České republice platil nouzový stav a byly tím pádem ukládány tresty vyšší, včetně trestů peněžitých.⁹⁸ I tak je ale zřejmé, že se ukládání peněžitých trestů pomalu ale jistě dostává do popředí a já doufám, že tento trend bude v budoucnu vzrůstat i u trestního příkazu.

Celkově si myslím, že největším problémem institutu trestního příkazu v praxi je jeho výrazné nebezpečí v nepochopení ze strany adresátů, a to jak u obviněného tak poškozeného. Jedním ze základních problémů trestního soudnictví je totiž jeho nesrozumitelnost, ať už vůči obětem či veřejnosti. Rozhodnout formou trestního příkazu nám znemožňuje celou situaci vysvětlit, minimálně obviněnému. Jak už totiž bylo zmíněno, v praxi je trestním příkazem nejčastěji ukládán trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu. Problémem je,

---

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁹⁸ České soudnictví 2020: Výroční statistická zpráva [online]. Ministerstvo spravedlnosti, 2021. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/mssp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.

že naše veřejnost podmíněný trest odnětí svobody vnímá jako velmi mírný, i když to samozřejmě není tak úplně pravda. Obviněný vidí situaci tak, že dostane nějaký papír, který je označen jako trestní příkaz. Z tohoto písemného oznámení zjistí, že mu byla uložena „jen podmínka“ a že vlastně ani nemusí nikam chodit. Následně takový papír mnohokrát skončí v odpadkovém koši. Obviněný si ovšem kolikrát ani nevšimne, že mu trestní příkaz ukládá povinnosti ještě i něco zaplatit, například nahradit škodu a podobně. Případně si této povinnosti všimne, ale nepochopí ji správně. Například situaci, kdy má po dobu tří let hradit škodu, pochopí tak, že má tři roky na to, aby celou škodu nahradil. Ve skutečnosti by ale obviněný měl tu škodu hradit průběžně. Následně se obviněný diví, když se mu po roce ozve soud s dotazem, jak je na tom se splácením, přičemž obviněný během prvního roku nezaplatil nic, jelikož špatně pochopil trestní příkaz a myslel si, že může celou částku zaplatit až za tři roky. Mnohokrát situace dospěje až do veřejného zasedání, ve kterém se obviněnému teprve vysvětluje, co se po něm vlastně chtělo, co měl učinit a co neučinil. Často se nám tak v praxi řetězí podmíněné tresty odnětí svobody a stejní pachatelé se stále vrací do trestního řízení.

Proto by podle mě nebylo od věci obviněnému alespoň při doručování trestního příkazu zjednodušeně vysvětlit jeho práva a povinnosti. Takové poučení by mohl vykonávat například pracovník soudu, avšak dle mého názoru by poučení uměl nejlépe předat probační úředník, i když jsem si plně vědoma toho, že probační a mediační služba je bohužel v současné době poměrně dosti zahlcená a vysvětlovat tolik trestních příkazů by bylo kapacitně neúnosné.

Další otázkou je, jak moc by se měla během poučení obviněnému zdůrazňovat informace o neuplatnění zásady zákazu reformatio in peius, protože by se mohlo stát, že by takové poučení záměrně vedlo k přesvědčování obviněného k nepodávání odporu, což by beze sporu justici ulehčovalo práci. Velké zdůrazňování a zastrahování obviněného ohledně možnosti přísnějšího trestu by proto určitě nebylo vhodné s ohledem na právo obviněného podat odpor a domoci se tak konání hlavního líčení.

Zamýšlím se tedy nad tím, zda nám takové vydávání trestního příkazu, který je ze strany adresátů mnohokrát nepochopen, skutečně zjednodušuje trestní řízení? To, že je zde velký informační deficit, může nepochybně častokrát trestní řízení naopak ještě více prodloužit.

V neposlední řadě bych chtěla zmínit další problém trestního příkazu, který se v praxi vyskytuje, a to jeho doručování. Doručování trestního příkazu obviněnému (na rozdíl od rozsudku, předvolání, atd.) je možné pouze jeho fyzickým předáním, tzn. do vlastních rukou. S takovým doručováním ovšem jsou a vždy budou problémy. Trestní příkaz se mnohokrát nedaří doručit například v situacích, kdy doručovatel obviněného na jeho adrese nezastihne a obviněný si současně nevyzvedne svoji doporučenou zásilku na poště. Taková situace může

nastat i v případě, kdy si obviněný změni adresu trvalého pobytu a tuto změnu nenahlásí. Doručování trestního příkazu pak často může trvat mnoho měsíců, čímž se trestní řízení stává zbytečně zdlouhavým. Ze svých poznatků z praxe jsem zjistila, že pokud se nedaří trestní příkaz (nebo např. i výzva ke sdělení plnění povinností vyplývajících z uloženého trestního příkazu) obviněnému doručit, přistupuje se zpravidla k vydávání příkazu k zatčení dle § 69 trestního řádu. Vazebním důvodem pro takový příkaz k zatčení je důvod uvedený v § 67 písm. a) trestního řádu, tj. obava, že obviněný utíká nebo se skrývá před trestním stíháním. Příkazem k zatčení si tak soudy napomáhají k řádnému a rychlému doručení trestního příkazu v případech, kdy jeho doručování neprobíhá bez problémů. I v takových případech ale musí být zároveň brán ohled na to, aby v příkazu k zatčení byly řádně uvedeny právní a skutkové důvody k zatčení tak, aby obviněnému byl jasně znám důvod jeho zatčení, a nikoliv pouhé označení ustanovení trestního řádu.⁹⁹ Zároveň musí soud vždy zkoumat, zda vyčerpal všechny jiné (méně intenzivní) způsoby, jako je doručení prostřednictvím policejního orgánu dle § 62 odst. 1 věty čtvrté trestního řádu nebo předvedení v souladu s § 90 odst. 2 trestního řádu. Pokud soud uvede jako důvod pouze skutečnost, že se trestní příkaz nedaří obviněnému doručit, a zároveň nevyčerpá všechny méně intenzivní prostředky, pak by takovým příkazem k zatčení bylo porušeno právo obviněného na osobní svobodu, která je zaručena v čl. 8 odst. 1, 2 a 4 Listiny základních práv a svobod.¹⁰⁰

I když tato praxe při problémech ohledně doručování trestního příkazu není úplně ideální, žádný vhodnější způsob, který by takovou situaci řešil, se nenabízí. Upustit od doručování trestního příkazu obviněnému do vlastních rukou by ale určitě vhodné nebylo, jelikož pokud již bylo rozhodnuto o právech obviněného bez toho, aniž by bylo nařízeno jednání, je zde dle mého názoru požadavek doručení takového rozhodnutí do vlastních rukou nutností. V krajních případech je proto použití příkazu k zatčení za účelem řádného doručení trestního příkazu obviněnému nejúčelnějším řešením. To vše ale samozřejmě pouze v souladu se zákonnými podmínkami.

---

⁹⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16.

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 8. 2021, sp. zn. IV. ÚS 1507/21.

Závěr

Cílem této práce bylo obecně shrnout aktuální právní úpravu trestního příkazu, a to i s ohledem na její časté změny. Současně bylo mým cílem především upozornit na problematické aspekty této právní úpravy a zamyslet se nad možnými vhodnými východisky.

Praxe samosoudců je při vydávání trestního příkazu mnohdy trochu odlišná od výslovného znění trestního řádu. Například co se týče podmínek jeho vydání, kdy musí být skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, samosoudci častokrát trestní příkaz vydávají pouze na základě záznamů zachycených v úředních záznamech a protokolech o úkonech, které nemají povahu důkazu. Proto by bylo jistě vhodné tuto specifikaci v souladu se zásadou *nullum crimen sine lege scripta* v § 314e odst. 1 trestního řádu upravit.

Současně by taktéž nebylo na škodu uzákonit povinnost uvést v trestním příkazu jméno samosoudce, který jej vydal, a to i přesto, že své jméno samosoudci v praxi častokrát uvádějí, i když k tomu ze zákona nejsou povinni.

Za velký problém považuji především ukládání trestů trestním příkazem, kdy je v převážné většině případů uložen trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu. Samosoudci by se ale podle mého názoru měli snažit více využívat i jiné alternativní tresty, které jsou mnohdy daleko účinnější, než podmíněný trest odnětí svobody, jako je například trest peněžitý, trest obecně prospěšných prací nebo trest domácího vězení. Tyto sankce jsou často na úkor podmíněného trestu odnětí svobody opomíjeny a jejich využití již řadu let procentuálně zaostává.

Naopak úpravu ukládání trestů u právnických osob považuji v současné době již za dostačující, a to s ohledem na ne zas tolik dávno přijaté ustanovení § 37a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, které bylo přijato právě za účelem předcházení pochybení při ukládání sankcí, kterých se dříve samosoudci v řízení vedených proti právnickým osobám často dopouštěli.

Celkově si myslím, že velkým problémem trestního příkazu je jeho časté nepochopení ze strany adresátů, kterým je doručen bez toho, aniž by jim byl jeho obsah více vysvětlen. Tyto osoby pak mnohdy netuší, co podmíněný trest odnětí svobody ve skutečnosti znamená, jakým způsobem a komu mají reálně hradit škodu apod. Za tím účelem jsem se zamýšlela nad možnostmi, jak takové vysvětlení osobám poskytnout, například ze strany probační a mediační služby nebo pracovníků soudu. S ohledem na to, že trestních příkazů je vydáváno velké množství, kdy podíl věcí pravomocně skončených trestním příkazem se již mnoho let pochybuje okolo 50 %, se takové zavedení kapacitně nejeví reálné a tudíž osobám, které

trestnímu příkazu nerozumí, nezbyvá než se se svým problémem obrátit na advokáta či jiného odborníka z oblasti práva.

Ve své práci jsem se dále zabývala neuplatněním zásady zákazu reformatio in peius v souvislosti s tím, zda tato skutečnost neodrazuje osoby k podání odporu proti trestnímu příkazu. S ohledem na to, že je neuplatnění této zásady v hlavním líčení Ústavním soudem dosti limitováno, nezpůsobuje její neuplatnění takový odrazující účinek. To ostatně vyplývá i z mého dotazníku, ve kterém většina dotázaných potvrdila, že by i přesto, že jim hrozí přísnější trest, odpor podali, pokud by s trestním příkazem nesouhlasili.

Co naopak dle mého dotazníku více odrazuje osoby k podávání odporu je absence devolutivního účinku a tím pádem strach ze zaujatosti stejného samosoudce. Zavádět ale u odporu devolutivní účinek, stejně jako u odvolání, není podle mého názoru žádoucí, neboť převažuje více negativních důsledků a i tentýž samosoudce nemůže přeci jen rozhodnout úplně libovolně, jelikož je vázán právě judikatorně omezeným zákazem zásady reformatio in peius.

Dalším problémem týkajícího se odporu, může být situace, kdy takový odpor podá za obviněného jeho obhájce. Takový odpor musí být posouzen z pohledu souladu vůle obviněného s obhájcem, jelikož obhájce jej může podat vždy pouze jménem obviněného a nikoliv jménem svým. Zde by si měl podle mého názoru samosoudce při pochybnostech souladu těchto vůlí vždy vyžádat vyjádření obviněného, ve kterém se bude dotazovat, zda s takovým podaným odporem souhlasí. Pokud to samosoudce neudělá a odpor posoudí jako podaný osobou neoprávněnou, mohlo by tím být porušeno právo obviněného na spravedlivý proces.

Pokud je odpor podán neoprávněně či opožděně, samosoudce mu v současnosti nepřiznává účinky a věc vyřídí pouze neformálním přípisem. To by se podle mého názoru mělo také změnit, např. zavedením vyřizování takových odporů formálními usneseními, proti kterým by byly přípustné stížnosti.

V neposlední řadě jsem ve své práci zkoumala také obranu poškozeného, který nemá možnost podat proti trestnímu příkazu odpor. Tato skutečnost je již řadu let velmi kritizována a častokrát bylo navrhováno, aby byl tento nedostatek odstraněn. Nad možnostmi podat odpor či jiný opravný prostředek jsem se ve své práci velmi zamýšlela. Po všech úvahách se však musím přiklonit k závěru, že současná právní úprava je přeci jen nastavená správně, protože zavedení možnosti podání odporu pro poškozeného by nebylo v souladu s účelem trestního řízení.

Celkově bych trestní příkaz zhodnotila jako institut, který nám skutečně zjednodušuje trestní řízení, to ovšem ale jen za předpokladu, kdy samosoudci ukládají takové tresty, které mají na pachatele trestného činu skutečně výchovný účinek a které tedy zamezí tomu, aby se

nám do trestního řízení vraceli stále stejní pachatelé, jak tomu často bývá například při opakovaně ukládaném trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu. A i přesto, že institut trestního příkazu obsahuje ve své úpravě stále ještě nějaké nedostatky, patří podle mého názoru mezi velmi významnou a důležitou část našeho trestního řádu, bez které by naše trestní soudnictví bylo přetížené a zdlouhavé.

Abstrakt

Tato diplomová práce řeší problematiku zvláštního institutu trestního příkazu. Cílem je obecně shrnout jeho aktuální právní úpravu včetně upozornění na některé zásadní novelizace a také poukázat na problematické body, nad kterými se současně zamýšlím.

Práce je členěna do pěti kapitol. V první kapitole se zabývám současnou právní úpravou trestního příkazu, ve které rozebírám jak podmínky pro jeho vydání, jeho náležitosti a ukládání trestů. Dále v této kapitole upozorňuji na některé problémy v souvislosti s trestním příkazem vydávaným proti právnickým osobám a v neposlední řadě okrajově zmiňuji i trestní příkaz v řízení proti mladistvým. Ve druhé kapitole v souvislosti s trestním příkazem rozebírám základní zásady trestního řízení, přičemž postupně více rozebírám některé z nich vybrané. Třetí kapitola obsahuje nejdůležitější část práce, která se zabývá obranou proti trestnímu příkazu, a to jak z pohledu obviněného, tak z pohledu poškozeného. Především se zde zamýšlím nad problémy vyvolanými nesprávně podaným odporem, chybějící zásadou zákazu reformatio in peius a současně také nad chybějícím devolutivním účinkem. U poškozeného se věnuji hlavně úvahám nad zavedení možnosti podání odporu či jiného opravného prostředku proti trestnímu příkazu. V kapitole čtvrté rozebírám trestní příkaz z pohledu odklonů trestního řízení, kde poukazuji na jeho shodné a odlišné rysy s ostatními odklony. Poslední, pátá kapitola, řeší trestní příkaz v justiční praxi, přičemž zde upozorňuji na některé vyskytující se problémy v souvislosti s užitím tohoto zvláštního institutu.

Abstract

This diploma thesis addresses the issue of a special institute of a criminal warrant. The aim is to summarize its current legislation in general, including warnings of some fundamental amendments, and also to point out the problematic points that I am currently considering.

The work is divided into five chapters. In the first chapter I deal with the current legislation of a criminal warrant, in which I discuss both the conditions for its issuance, its requirements and the imposition of penalties. Further in this chapter, I draw attention to some problems in connection with a criminal warrant issued against legal entities and, last but not least, I also mention a criminal warrant in proceedings against juveniles. In the second chapter, in connection with the criminal warrant, I discuss the basic principles of criminal proceedings, while gradually analyzing some of them selected. The third chapter contains the most important part of this thesis, which deals with the defense against the criminal warrant, both from the perspective of the accused and the victim. Above all, I am thinking here about the problems caused by incorrectly submitted protest, the lack of the principle of the prohibition of reformatio in peius and, at the same time, the lack of devolutive effect. For the injured party, I mainly consider the introduction of the possibility of filing a protest or other remedy against a criminal warrant. In the fourth chapter, I analyze the criminal warrant from the point of view of diversions of criminal proceedings, where I point out its identical and different features with other diversions. The last, fifth chapter, deals with the criminal warrant in judicial practice, while I draw attention to some of the problems that arise in connection with the use of this special institute.

Seznam klíčových slov

Trestní příkaz

Odpor

Poškozený

Odklon v trestním řízení

List of key words

Criminal warrant

Protest

The injured party

Diversion in criminal procedure

Zdroje

Monografie, učebnice, komentované zákony

- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2019. 952 s.
- FOREJT, Petr a kol. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 1. vydání, Praha: Linde, 2012, 408 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Komentář*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, 1360 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, 2018. 864 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, 2018. 560 s.
- KUČTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 636 s.
- NOVÁK, Petr. *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, 140 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 1898 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 3730 s.
- VANTUCH Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2. vydání, 2019, 1280 s.

Odborné články a příspěvky ve sborníku

- HULMÁKOVÁ, Jana. Sankční politika v kontextu vybraných zásad trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 11-12, s. 251-269.
- JAMBOŘOVÁ, Lenka. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. In: KOTÁSEK Josef a kol. (eds.). *Dny práva 2012 – část VII. – Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1463-1474.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2015, s. 9-20.

- JESTŘÁB, Miloš. Stížnost pro porušení zákona v československém socialistickém trestním řízení. (eds.) *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*, Univerzita Karlova Praha, 1981, č. 2, s. 120-173.
- PIPEK, Jiří. Nad paragrafem 2 odst. 5 věta první trestního řádu. *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 8, s. 410-415.
- PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 79-85.
- ŠABATA, Karel. Pohled na uplatnění odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*. 2005, roč. 3, č. 4, s. 5-7.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 177-186.
- ŠELLENG, Dalibor. Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 5, s. 18-21.
- ŠELLENG, Dalibor. Trestní příkaz ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Kriminalistika*. 2016, č. 1, s. 47-57.
- TIBITANZLOVÁ, Alena. Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 10, s. 32-45.
- VANTUCH, Pavel. K významu a opodstatnění trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, č. 1., s. 4-9.
- ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 195-198.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000 (N 19/25 SbNU 143).
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/2009 (N 256/55 SbNU 471).
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11 (N 163/62 SbNU 417).
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2822/13 (N 208/75 SbNU 333).
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16 (N 87/85 SbNU 489).

- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 8. 2021, sp. zn. IV. ÚS 1507/21 (dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-1507-21_1).
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. II. ÚS 762/12 (dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-762-12_1).
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 14. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 338/05 (dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-338-05_1).
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1837/12 (dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-1837-12_1).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. 5. 1978, sp. zn. 1 Tz 18/78 (č. 7-8/1978 Sb. rozh. tr.).
- Trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012 (č. 9/2014 Sb. rozh. tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. června 2001, sp. zn. 4 Tz 112/2001 (č. 11/2003 Sb. rozh. tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. února 2001, sp. zn. 4 Tz 5/2001 (Soubor tr. rozh. NS č. 2/2001).
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002. (č. 49/2003 Sb. rozh. tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 7 Tz 9/2013 (dostupné z: www.nsoud.cz).
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 5 Tz 31/2020 (dostupné z: www.nsoud.cz).
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 1. 2000, sp. zn. 4 Tz 209/99 (publikováno v Právních rozhledech roč. 2000, č. 4, s. 181).
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 5. 1996, sp. zn. 1 To 65/96 (č. 2/1997 Sb. rozh. tr.).

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 3, 5, 8 a 11 (Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16.12.1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/98 Sb.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

- Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Ostatní

- Ministerstvo spravedlnosti České republiky – stížnost pro porušení zákona ze dne 28. 2. 2013, č. j. 28/2013-OD-SPZ. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona?clanek=seznam-stiznosti-pro-poruseni-zakona-a-predmetnych-rozhodnuti>.
- Zjednodušení trestního řízení: doporučení RE č. R (87) 18 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 17. září 1987 s odůvodněním. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993, 43 s.
- Výroční statistické zprávy z let 2016-2020 [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.